

Нохчийн литературин 10– 11-чуй классашна лерина программа

ДОВЗИЙТАРАН КЕХАТ

Нохчийн мотт – нохчийн къоман мотт а, Нохчийн Республикин пачхьалкхан мотт а бу, цу бахьано хьелаш кхуллу цуьнан Иалашбаран а, кхиоран эшар. 5-9 классашкахь «Ненан мотт а, ненан меттан литература а» предметан декъахь хьобхуш йу ненан (нохчийн) меттан литература санна, иза хьажийна йу дешархойн интеллектуале-довзаран, коммуникативе, исбаьхьаллин-эстетикин похИмаш кхио а, коьрта гИллакхе-этикин кхетам кхолла а, личностана нохчийн къоман культура марзЙан а.

«Ненан (нохчийн) меттан литература» предмет – иза беран интеллектуале а, гИллакхе-этикин а кхиаран тIегIа къастаден гуманитарни дешарх коьрта предмет йу. Литературин дешаро аьтто бо йешаран маьIна а девзаш, литература Iаморо шегяхь къонахчун амал кхийайой а хууш, шен дуйненхьежамна дашца а, йозанца а бух бало а хууш, адамца а, йукьараллица а йаза хууш йолу кхетаме личность кхио.

Программо чулоцу кхеторан кехат а, предмет карайерзоран кхочушдан лору жамIаш а, предметан чулацам а, программин хIора дакъа карадерзо билгалдаьхначу сахьташца йолу тематикин планировани а, урокал арахьарчу гIуллакхдаран план а.

«НЕНАН МОТТ (НОХЧИЙН)» ДЕШАРАН ПРЕДМЕТАН ЙУКЪАРА ХАРАКТЕРИСТИКА

Литература уггар эвсаре гIирс бу шен кхачаме стаг хила (ша шен кхето, ша шен кхио), гонахьарчу хиламийн хьелашца тарвала, иштта кхоллараллин жигараллин стимулятор а йу.

Ненан меттан литература Iаморо дIалоцу личность кхиоран процесехь коьрта меттиг, иштта Iаморо аьтто бо цуьнгахь къонахалла, гИллакхе амал, кхоллараллин похIма кхиорехь, нохчийн халкъан дахаран философи йовзарехь а, карайерзорехь а, иштта доккха гIо до къоначу тIаьхьене къоман исторически зераш дIакховдорехь а. Билгал йолу Иалашонаш кхочушйаран дешаран материал вовшахтоьхна гуманизман критерешца, исбаьхьаллин а, довзаран а мехалашца, пайдаэцархьама тIекхача йиш хиларца, актуале хиларца, поликультурица, ламасталлин классика а, вайзаманан литература а цхьаьнайарца, тематикин а, жанрийн тайпа башх-башха хиларца догIуш ма-хиллара.

«Ненан (нохчийн) меттан литература» предмет Iаморо таронаш кхуллу дешархочун дешнийн база шорЙан, церан къамелан культура, коммуникативни а, тайп-тайпана культурийн компетенцеш а кхио.

«Ненан (нохчийн) меттан литература» курсан чулацам хьажийна бу дешархойн нохчийн литературин хьашташ кхочушдан, уьш нохчийн къоман культурина тIекхиарехь а, шеца иза Иалашйарехь а шатайпана эстетикин гIирсаш хиларе терра.

Дешархошна дешар Iамор коьрта долчу декъана оьрсийн маттахь дIахьучу йукьардешаран учрежденешкахь ненан мотт санна нохчийн мотт Iаморехь, нохчийн литература – иза дешаран предмет йу, нохчийн къоман исторех а, культурех а, ламастех а хаарш схьаэца а, довза а таро луш, иштта иза культурин шатайпана йаздархочун кхолларалла толлуш долу дакъа ду, кхечу кепара аьлча, шеца цхьаьна эстетикин гIуллакхдар а долу, йозанан къамелан гIуллакхдар ду; нохчийн литература тIехьажийна йу Иилманан агIонхьара дуйне довзарна а, иштта дешнийн кхоллараллин говзарийн мотт бовзарна а, йешаран культурин йукьара башхалаш карайерзорна а, литературин говзарех кхетарна а, дашца шен амал билгалйакхарна а, иза, исбаьхьаллин литературас ша-тайпанчу маттахь дуйций хайтарх кхетам кхолла а, ткьа литературин мотт йукьарчу меттан шолгIа система санна бу, цо кхуллу личностан синхаамийн дакъа, цуьнгахь ойланца хIуманан кеп хIотто а, ассоциаци йало а, логически ойла йан а, дешаран предмет хьажийна йу оцу дешаран предметехула

кхочушхуьлу тӀаьхьенера тӀаьхьене нохчийн, оьрсийн, дуьненан культуринь оьздангаллин а, эстетикин а ламасташ дӀакховдор.

«НЕНАН МОТТ (НОХЧИЙН)» ДЕШАРАН ПРЕДМЕТ ӀАМОРАН ӀАЛАШОНАШ

«Ненан (нохчийн) меттан литература» предмет Ӏаморо кхочушийн йеза роӀера Ӏалашонаш:

- нохчийн литературехь эстетикин аӀонхьара кхеташ болу гуманистически дуьненхьежам, Россин йукьара гражданинан кхетам а, къоман синкхетам а, патриотан дог-ойла а йолуш, дукха къаьмнаш долчу Россин халкъех шен халкъ хиларх дозалла а хеташ йолу амал личностехь кхиор.

- нохчийн литература йовза лааран дог дар кхоллар, нохчийн къоман ширачу заманера схьайогӀу культура мехалла хетар кхиор, дешархо шен къоман мотт а, культура а Ӏаморан кха тӀе ваккхар, къоман культурин тӀаьхьалонна йукьавалор.

- къоначу тӀаьхьенехь дӀайахначуй, карарчуй, йогӀур йолчуй заманийн уьйр ларйан йезаш хиларан кхетам кхиор а, нохчийн къоман культура ларйарехь жьопалле хилар кхоллар;

- дукха къаьмнаш долчу Россин пачхьалкхехь личностана кхиаме социализаци а, ша шегяхь стогалла кхиорна оьшу интеллектуале а, кхоллараллин а таронаш кхийар.

«Ненан (нохчийн) меттан литература» дешаран предмет тӀехьажийна роӀера хьесапаш кхочушдан:

- тӀаьхьенера тӀаьхьене историко-культурни, оьздангаллин, гӀиллакхийн мехаллаш дӀакховдоран хьокьехь ненан меттан нохчийн литературин маӀӀнех кхетар;

- ненан меттан нохчийн литературин историца йолу уьйр къастор, нохчийн литературехь йолу къоман ша-тайпана синьоьздангаллин а, материальни а нохчийн къоман культурин исбаьхьаллин шорталлех кхетам кхоллар;

- Россин Федерацин кхидолчу къаьмнийн литературин контекстехь нохчийн литература а кхуьу хилам санна цунах хаарш эцар; уьш вовшийн эр;

- нохчийн литературина бухе диллина культурин а, оьздангаллин а маӀӀна билгалдаккхар; йешначун хьокьехь мах хадош а, шена хетарг олуш а барта а, йозанца а къамел дан хаар;

- Ӏер-дахарехь а, дешаран процессехь а нохчийн литературех пайдаэца хаар кхоллар;

- шен мукьачу хенахь йешарна ханна план хӀоттор, нохчийн маттахь шена хазахета йешаран говзарш мехала хетар къастор а, бух балор а;

- нохчийн литературин говзарш системехь йешарца дуьне довза а, дуьненахь ша дӀалоцу меттиг къасто а, адаман а, йукьараллин а йукьаметтигаллин гармонизаци латторан а хьашташ кхоллар;

- хаамийн хьостанашца болх бан хаар кхиор, Интернетера а, иштта кхийолчу хьостанашкара хаамашна презентаци йар а, кечйар а.

ДЕШАРАН ПЛАНЕХЬ «НЕНАН МОТТ (НОХЧИЙН)» ДЕШАРАН ПРЕДМЕТАН МЕТТИГ

«Ненан (нохчийн) меттан литература» предметан программа хӀоттийна Федеральни пачхьалкхан дешаран стандартан коьртачу йукьарчу дешаран программы буха тӀехь, иза лерина йу дешаран 134 сахьтана (10 кл. – 68 с., 11 кл. – 66 с.).

«НЕНАН МОТТ (НОХЧИЙН)» ДЕШАРАН ПРЕДМЕТАН ЧУЛАЦАМ

Дешаран предметан чулацамо шена йукьалоцу литературин говзарийн а, церан авторийн а гайтар, иштта тематикин блокаш а: «XX-чу бӀешеран хьалхарчу эхан нохчийн литература»,

«XX-чу бешеран шолгачу эхан нохчийн литература», «XXI-ра бешо долалучу муьран нохчийн литература», «Кхечу къабмнийн литература».

ТЕМАТИКИН БЛОКАШ

10 КЛАСС

XX-чу бешеран хьалхарчу эхан нохчийн литература

Арсанов С-Б.А. «Маца девза доттагалла» роман.

Мамакаев М.А. Стихотворенеш «Пулгаша а дуйцу», «Даймахке», «Зама», роман «Зеламха» (романан дакъош).

Гадаев М-С.Г. Стихотворенеш «Даймахке сатийсар», «Дай баьхна латта», «Генара кехат», «Цен-Берд».

Гайсултанов I.Э. Исторически повесть «Александр Чеченский».

Эдилов X-М.Э. Поэма «Сийлаха».

XX-чу бешеран шолгачу эхан нохчийн литература

Абдулаев Л.Ш. Стихотворенеш «Весет», «Диканиг хьахадан кхоьру со ...».

Яралиев Ю.С-I. Стихотворенеш «Гиллакх», «Лулахо, ладогал цкъа...».

Бексултанов М.Э. Повесть «Дахаран хин генара бердаш».

Ахмадов М.М. Пьеса «Лаьмнел а лекха».

Эльсанов И.И. Повесть «Цегачу декхнийн боьлак».

Бисултанов А.Д. Стихотворенеш «Нохчийчоь», «Нана».

XXI-ра бешо долалучу муьран нохчийн литература

Яшуркаев С.С-I. Стихотворенеш «Самах ду, генах ду», «Дагахьбалламаш, дагалецамаш».

Исмаилов А.Т. Стихотворенеш «Воггура воккха стаг», «Кхийра кхаба».

Цуруев Шарипан дахар, кхолларалла. Стихотворенеш «Нохчийчоьне», «Йисалахь, Нохчийчоь».

11 КЛАСС

Довзийтар

XX -чу бешеран хьалхарчу эхехь нохчийн литература кхиаран башхаллаш.

XX -чу бешеран шолгачу эхехь нохчийн литература кхиаран башхаллаш.

XXI -чу бешеран йуьххьехь нохчийн литература кхиар.

Литературин родаш. Исбаьхьаллин васт (художественный образ).

Сюжетах а, композицих а кхетамбалар. Драматурги.

XX-чу бешеран хьалхарчу эхехь нохчийн литература

Исаева Мареман дахар а, кхолларалла а. «Ирсан орам» романан дакъош.

Айдамиров Абузаран дахар а, кхолларалла а. «Йеха буйсанаш» роман.

Ахматова Раисин «Хуур дац, кхолламо хун кечдо вайна...», «Даймахке», «Нене», «Сан йурт» стихотворенеш. «Дагалецамийн новкъа» – автобиографически поэма.

Сулейманов Ахмадан «Берд», «Дог дохден це» стихотворени. «Ламанан хьостанаш», «Батто сагатдо» стихотворенеш.

XX-чу бешеран шолгачу эхехь нохчийн литература

Арсанукаев Шайхин «Весет», «Нагахь хьан го оьшуш» стихотворенеш. «Гиний шуна?» стихотворени. «Дицдина илии», «Ненан мотт» стихотворенеш. «Кхолламан сизаш» стихашкахь роман. «Нийсонна гимн» стихотворени.

Рашидов Шаидан «Баланах дуьзна дог» стихотворени. «Пондар боьлху» стихотворен. «Аружа» – исторически хиллачийн буха тӀехь йазийна поэма. Гацаев СаьИдан «Йише Маржане», «Хьабий хьуна, Фирдоуси стихотворенеш. «Хатта хьайна Саадига», «Цкъа а дац ойла къуьйлуш» стихотворенеш. «Хийла нохчийн кӀант», «Баьсте хир йу- баьсте, баьсте!..» стихотворенеш. Ахмадов Мусан «Нохчийн махкахь, нохчийн маттахь» стихотворени. «Зингатиин барз ма бохабелахь» повесть. Дикаев Мохьмадан «Нохчийн хӀусам», «Стегаг цӀе», «Суна лаьа» стихотворенеш Бексултанов Мусан «Ӏаьржа баьрг», «Хьалхара парта», «Корталин Хантоти» дийцарш. Шайхиев Ӏалвадин «Стаг велча, йуьртахь зударий боьлху», «Аса а ма лайна» стихотворенеш. «Дерачу кхолламан кхиэл» – стихашца йазийна повесть. Алиев Папуран «Кьонахийн зама», «ХӀун лозу хьан, Нохчийчов?» стихотворенеш. «Кьонахе», «ДоӀа» стихотворенеш.

XXI-чу бешеран хьалхарчу шерийн нохчийн литература

Ибрагимов Канта. Роман «Берийн дуьне».

Кхечу къаьмнийн литература

Александр Казбегин «Элиса» повесть

Кулиев Кайсын «Хиндолчунна аьлла байташ», «ТӀуьначу лаьттан цинц къуьйлу» стихотворенеш.

«НЕНАН (НОХЧИЙН) МЕТТАН ЛИТЕРАТУРА» ДЕШАРАН ПРЕДМЕТ КАРАЙЕРЗОРАН КХОЧУШДАН ЛОРУ ЖАМӀАШ

Кобртачу школахь «Ненан (нохчийн) меттан литература» дешаран предмет Ӏамор хьажийна ду дешархой роӀера личностни а, метапредметни а, предметни жамӀашка кхачарна.

ЛИЧНОСТНИ ЖАМӀАШ

«Ненан (нохчийн) меттан литература» предметан белхан программин личностни жамӀаш коьртачу йукьарчу дешаран тӀегӀанехь кхочушхуьлу дешаран а, кхетош-кхиоран а болх дешаран организацехь цхьаьна дӀабахьарца. Болх дӀабахьар кхочушдо Россин социокультурни а, синьобздангаллин а ламасталлин мехаллашца догӀуш ма-хиллара. И мехаллаш йукьараллин бакьонаша къобалйина тӀе а эцна, цара аьтто бо шен дуьне довзар а, ша шен кхетош-кхиор а лакхадаккхарехь.

«Ненан (нохчийн) меттан литература» предметан белхан программа карайерзоран личностни жамӀаш коьртачу йукьарчу дешаран тӀегӀанехь декхарийлахь ду дешархошна, дикачу мехаллах пайда а оьцуш, куьйгалла а хилла дӀахӀитта, шайн гӀуллакхдарехь гулдина зераш шордан а, церан буха тӀехь кхетош-кхиоран гӀуллакхдаран хьежамаш кхолла а, цу йукьахь кху декьахь а:

- **гражданаьлла кхетош-кхиоран:**

гражданинан декхарш а, цуьннан бакьонаш а кхочушйан кийча хилар, бакьонаш а, машар а, кхечу адаман законан бакьонаш ларар; доьзалан, йукьарчу коьртачу дешаран программаш кхочушйечу дешаран организацин, меттигерчу йукьараллин, хьомсарчу мехкан, пачхьалкхан дахарехь жигара дакъалацар; цхьана а кепара эскремизм, дискриминаци тӀецаьлацар; адаман дахарехь тайп-тайпана социале институташа дӀалоцучу меттигах кхетах хилар; гражданинан

коьртачу бакьонех, машарх, декхарх лаьцна хьежам хилар, социале норманаш а, личностни йукьаметтигаллин бакьонаш а йовзар; коррупцина дуьхьало йан кийча хилар; тайп-тайпана г'уллакхдар нахаца цхьаьна дан хууш хилар, дешархой шаьш дечу урхаллехь дакъалаца кийча хилар, гуманитарни г'уллакхаллехь (волонтералла, нахана г'о дар,) дакъа лоцуш хилар а.

- **патриотийн кхетош-кхиоран:**

дуккха а къаьмнаш долчу йукьараллехь Россин гражданин хилар дозалла хетар, ненан мотт Iамор, Россин Федерацин а, шен къоман а, Россин къаьмнийн а истори, культура йовза лууш хилар, шен Даймехкан мехаллаш доккха х'ума хеташ хилар: Илманан, искусствон, спортан, технологин, т'еман а, белхан а хьуьнарш мехала хетар; Россин символаш, пачхьалкхан деза денош, исторически а, Iаламан т'аьхьалонаш, памятникаш, хьомечу пачхьалкхехь дехачу къаьмнийн ламасташ ларар, синьобздангаллин кхетош-кхиор: синмехаллаш харжа обьшучохь а, обздангалла харжа эшар нисделлачу хьолехь а нийса харжам бар, шен леларан нийса мах хадо хаар а, нехан леларан мах хадо хаар а, харц леларшна резацахилар; личность индивидаца а, йукьараллица а маьрша, жьопалле хилар.

- **синьобздангаллин кхетош-кхиоран:**

искусствон башх-башха тайпанаш а, шен къоман а, кхечу къаьмнийн а ламасташна, кхоллараллина а битаме хилар, искусствон синхааме т'еIаткъамах кхеташ хилар, исбаьхьа культура ладаме хетар, Даймехкан а, дуьненан искусствон мехаллех кхеташ хилар, этносийн культурин ламасташ а, халкъан кхолларалла а маьIне хетар, тайп-тайпанчу искусствошкахь шен меттиг каро хьажар а.

- **физически кхетош-кхиоран, могошаллин культура а, синхаамийн хьал а кхиоран:**

дахаран мехаллех кхетар, шен могошалла ларйар, могошалла ларйеш дахар нисдар (пайде х'ума йаар, гигиена ларйар, садаIаран а, белхан а хенан раж ларйар, спорте лелаш йа физкультура йеш хилар); вуон х'уманаш лелор дитар (къаьркъа малар, наркотикаш лелор, тонка озар), иштта кхийолу дег'ан а, синан а могошалла талхош йолу х'уманаш целелор; кхерамазаллин бакьонаш ларйар, иштта интернет-машанашкахь а кхерамазаллин бакьонаш ларйар, стресс хила тарлун хьелашна марзвалар, хийцалучу социале а, хаамийн а, Iаламан а хьелашна а кийча хилар, иштта цу хьокъехь шен дахаран зерех пайда а обьцуш, кхин д'а а шен Iалашонашка д'аэхар;

шена а, кхечарна а бехк билла сиха цавалар;

шен синхаамаш шагехь сацо хаар, кхечеран синхаамийн хьолах кхетар;

стаг г'алат волуш хуьлуш хилар хаар а, шен г'алаташ т'елаца хаар, уьш нисдан хьажар.

- **къинхьегаме кхетош-кхиоран:**

хьалхах'иттийна декъарш кхочушдан Iалашонца жигара дакъалацар (доьзалехь, г'алин, к'юштан йукьардешаран дешаран организацехь), йукьараллин а, технологически а г'уллакх а, болх а д'аболо, д'ах'отто хаар, тайп-тайпана г'уллакхаллин план х'отто а, иза кхочушйан а Iамар, тайп-тайпана къинхьегаман корматаллаш Iамор, корматаллин йукьараллехь д'атарвала, ваза.

- **экологин кхетош-кхиоран:**

йукьараллин а, Iаламан а, Илманийн а хааршна т'е а тевжаш, гонахьарчу Iаламан хьокъехь хьалхах'уьтту хьесапаш кхочушдан, гонахьарчу Iаламан пайдехь хин долу г'уллакхаш д'адахьа план х'оттор, экологин культурин т'ег'а лакхадаккхар, экологин

кЮрггера проблемаш йовзар, уш кхочушйан некъаш лахар, гонахъара Јалам бехдийр долу белхашна дуьхьал жигара дакъалацар, Јаламан, технологин, йукъараллин йукъарлехъ зЈе латтош воу гражданинан маЪна довзар, экологин хъежамашна лерина гЈуллакхаллехъ жигара дакъалацар.

- **Јилманан мехаллех кхетам:**

вайзаманан Јилманан системехъ адам а, Јалам а, йукъаралла а кхиар толлучу хъежамашна тЈе а тевжаш, адаман Јаламца а, йукъараллица а йолу зЈенаш а, дуьне довзаран гЈирс санна меттан а, йешаран а культура карайерзор, талламаш бар Јамар, талламийн зерийн ойлайар, талламаш ша а, коллективана а йукъахъ дабахъар.

Јукъараллин а, Јаламан а хийцалучу хъелашна дешархо марзварехъ кхачойеш йолу личностни жамЈаш:

добшучара йукъараллин зераш карадерзор, шен хене хъаьжжана, йукъараллехъ леларан бакъонаш, норманаш, йукъараллин дахаран кепаш, тобанашкахъ, йукъараллашкахъ а, цу хьокъехъ добзалехъ нийса леларан коьрта йукъараллин меттиг къасто хаар;

билгалдоцчу хъелашкахъ, кхечеран зерашна, хааршна виллина хиларца добшучаьргахъ зЈе латторан хъуьнар хилар;

билгалдоцчу хъелашкахъ, шен компетенцин тЈегЈа лакхадаккхаран хъуьнар кхиор, ткъа иза кхочушдархъама практически гЈуллакхехула а, цуьнца цхъаьна кхечу адамашка а хъоьжуш Јамар, церан керлачу хааршна тЈекхиар;

васташ билгалдахар а, уш вовшахъэр, керла хаарш карадерзор, цуьнца цхъаьна идейн, кхетамийн формулировка йан хаар, объектех, хиламех гипотезаш кхолла хууш хилар, шен хаарийн дефицитех кхетар, шен компетенцин тЈегЈа довзар, шен кхиаран план хЈотто хаар;

коьртачу кхетамех, терминех, чЈагЈделлачу кхиаран концепцин декъехъ болчу кхетамех оьшург къасто хаар;

Јаламца, йукъараллин, экономикин йукъаметтиган анализ йар, и йукъаметтигаш къастор;

гонахъарчу Јаламан бечу тЈеЈаткъамна чот а йеш, Јалашонашна тЈекхочуш а, декхарш кхочушдеш а, шен гЈуллакхийн, белхийн мах хадо хаар;

дешархошкахъ стрессийн ситуацешкахъ боха ца боха Јамор, хуьлучу хийцамийн а, церан тЈаьхъенех нийса мах хадо Јамор, стрессийн ситуацешна дуьхьало йан йезаш хилар, стрессийн ситуацин мах хадо хаар, йуьхъарлаьцна гЈуллакхашна, хъелашка хъаьжжина, корректировка йан хаар, йуьхъарлаьцначу гЈуллакхехъ кхиамаш ца хилахъ а, воха а ца вухуш, кийча хилар.

МЕТАПРЕДМЕТНИ ЖАМЈАШ

Дешаран универсальни довзаран дараиш карадерзор:

Коьрта маЪнийн дараш:

объектийн (хиламийн) билгалйолу билгалонаш Јорайахар а, къастор а;

классификацин ладам боллу билгалонаш а билгалйаха, йечу анализан жамЈ даран а, дустаран а. критерешна а бух бало;

хьалха хЈиттийнчу декхаршка хъаьжжана, къастайечу факташкахъ хила догЈурш а, бЈостанехъ дерг а билгалдаккха, тергоне эцнарш гайтийта а, хила догЈурш а, бЈостанехъ дерг а Јорадаккхаран критереш йало;

хьалхахЈоттийнчу декхарна оьшучу хаамийн дефециташ къастор;

хиламаш а, процессаш а Јаморехъ бахъанин-талламан уьйраш къастор, дедуктивни а,

индуктивни а ойланехь сецначарах пайда а оьцуш жамІ дар, аналогича догІуш ойланехь сецначун жамІ дар, вовшашца уьйр йолчарах гипотезийн формулировка йар;

дешаран шардаран кхочушдан шен лаамехь некъ лахар (масех вариант вовшах йустар, уггаре гІолехь йерг харжархьама).

Бухера талламан дараш:

довзаран талламан гІирс санна хаттарех пайдаэцар;

догІуш доллу хаттарш хІиттор, шен лаамехь лобхучу хаамашна жоп лахар;

шена хетачух лаьцна гипотезин формулировка йар, шен хетачун аргументаци йалор;

ша хІоттийнчу планаца талламаш бар, чолхе йоцу эксперимент дІайахьар, талламан объектан башхаллаш билгалйахар, объектийн йукъара бахъанин-талламан уьйраш къастор

Таллам барехь (экспериментехь) схьахиллачу хаамийн бакъхиларх пайдэцаран мах хадор;

дІабабхьначу талламийн хиллачу зерийн жамІийн ша формулировка йар, хиллачу жамІийн бакъхиларан мах хадоран гІирс бевзаш хилар;

процессаш, хиламаш, церан тІабхьалонна хила тарлучу кхиаран прогноз йар, ишттачу а, царах терачу ситуацешкахь шен хетарг къасто, керлачу хьелашкахь а, контекстехь а церан кхиаран хетарг хьалха таттар;

Информацица болх бар:

хьалха хІиттийна дешаран декхарш а, тІейихкина критереш а кхочушйан хьостанашкара информаци, хаам лохуш тайп-тайпана некъех, гІирсех пайдаэца, харжа, анализ йан, системизаци йан, башх-башха информацин тайпанийн, гайтаран кепийн интерпретаци йан,

цхьаьна йогІу аргументаш лаха (цхьа верси, идей бакъйеш йа харцйеш), шен лаамехь информаци дІагайта йогІуш йоллу кеп харжа, чолхе йоцучу схемашца, диаграммашца, йа кхечу кепара графикаца кхочушдечу шардаран иллюстраци йан;

хьехархоша къастийнчу критерешца, йа шен лаамца формулировка йина информаци тешаме хилар къасто;

информаци эвсаре дагахь латто а, системизаци йан а.

Дешаран универсале, коммуникативе дараш карадерзор:

Къамел дар: хетачух кхета а, хетачун формулировка йан, Іалашоне а, къамел даран хьелашка хьабжжана, эмоцеш гайтар, шена хетарг барта аларца а, йозанан текташкахь а дІагайта, къамел даран невербале гІирсаш бовза, социале билгалонийн маьІнех кхетар, Іотбаккхаме хьелаш кхуллу таронаш йовза, Іотбаккхамаш кІадбан, бартбан, кхечеран Іалашонех кхеташ хила, шеца къамел дечуьнца ларам хила, оздачу кепехь шена нийса цахетачун формулировка йар, къамел дечу йукъана догІуш долу хаттарш хІиттор, шен лаамехь къамел даран формат харжа, аудиторин башхалле хьабжжана, къамелана презентаци йан, цуьнга хьабжжана, барта а, йозанан а текстийн гайтаран материал хІоттор.

Шен лаамехь гІуллакх дІадахьар: билгал йолу проблема кхочушйеш болх ша беш а, йа тобанна йукъахь беш а, гІолехь долчух кхета а, пайдаэца а, хьалха хІоттийна Іалашо кхочушйарехь тобанца кхочушйан йезаш хиларан бух бало, цхьаьна дечу гІуллакхан Іалашо тІеэца, и кхочушйан дараш тобанца билгалдаха, шайна йукъахь болх дІасабекъа, бартбан, процесс а, жамІаш а дийцаре дан, масех адамна хетачун йукъара маьІна даккха, куьйгалла дан кийча хила, тІедахкарш кхочушдан, муьтІахь хила, цхьаьна бечу белхан дІахІоттаран план хІотто, цу балха йукъахь хІораннан меттиг къасто, белхан Іалашонаш вовшашна йукъахь, хІораннан тароне хьабжжана, дІасайекъа, тобанан декъашхошца белхан Іалашонаш йийцаре

йан, шен белхан дакъа кхочушдан, ша биначу белхан мехалла къасто, белхан йуьхьца кхочушхилла долу жамI дуста, белхан жобпалле дакъа схьаэца, тобанна хьалха жоп дала кийча хила.

Дешаран универсале, регулятиве дараи карадерзор:

Ша шен къепе хIоттор: дахаран а, дешаран а хьелашкахь нислун проблемаш къасто, сацам тIелоцуш тайп-тайпана некъаш билгалбаха, шардар кхочушдан шен лаамехь алгоритм харжа, дешаран шардар кхочушдан некъ харжа, ша кхийдайечу вариантшна аргументацеш йало, Iамочу объектх хийначу керлачу хаарийн хьесап а деш, кхийдайечу алгоритмана корректировка йан, харжам бан, бинчу сацамна жобпалле хила.

Ша шен терго латтор: ша шена терго латторан некъаш карадерзо, ша шена мотиваци йан, хьолана богIуш боллу мах хадо, хьал хийца план кховдо, дешаран шардар кхочушдеш, халонийн контекст лара а, халонашна сема хила, хийцалучу хьелашка хьабжжана, шен сацамна адаптаци йан, кхочушхиллачу (кхочуш ца хиллачу) жамIийн бахьанаш кхето хаа, хиллачу зерийн мах хадо, хиллачу хьолехь пайде дерг къасто, керлачу хьелашка хьабжжана, гIуллакхаллин йукъа коррективаш йало, гIалаташ къасто, Iалашонан а, хьолан а жамIца богIу мах хадо.

Эмоциале интеллект: шен а, кхечеран а эмоцеш къасто а, йийца а, царна урхалла дан, эмоцеш билгалйаха, эмоцеш хиларан бахьанин анализ йан, ша кхечу стеган метта хIотто, кхечун бахьанех, Iалашонах кхета, эмоцеш гайтаран некъан урхалла дан.

Шех а, кхечарах а кхетар: кхечу стагах кхета, цуьнан хетачун оила йан, гIалат вала / йала шен бакьо хила, изза бакьо кхечун йуйла хаа, ша долу хIума тергонехь латто йиш йоций хаа.

ПРЕДМЕТАН ЖАМИАШ

«Ненан меттан (нохчийн) литература» дешаран предметехула йолчу белхан программа карайерзоран предметан жамIаша гайта деза:

- 1) кхин дIа шен кхиарехь ненан меттан литература йешаран а, Iаморан а ладамаллех кхетар; хIокху дуьнен чохь ша вовзаран а, дуьнедовзаран а гIирс санна систематически йешар оьшуш хиларан хьашташ кхоллар, адаман а, йукъараллин а йукъаметтиг тайар, массо а агIор диалог йар;
- 2) ненан меттан литература халкъан къоман-культурин коьрта мехаллех цхьа мехалла хиларх, дахар довзаран шатайпа некъ хиларх кхетар;
- 3) культурин самоидентификаци латтор, шен къоман культурин тоьлла говзарш Iаморан буха тIехь ненан мотт Iаморан коммуникативни-эстетикин таронех кхетар;
- 4) шена хетарг аргументашца дIаала а, говзачу дашца барта а, тайп-тайпанчу жанрашкахь йозанца а, оьздангаллех вуьззина квалифицированни дешархо кхиор, цуьнгахь, хIуманан хьесап доккхуш, къамел дан Iамор, йешнарг йийцаре йечохь дакъалацар, шен йешаран мукъачу хенан план хIоттор;
- 5) тайп-тайпана этнокультурин ламасташ гойтуьйту литературин исбаьхьаллин говзарех кхетар Iамо кхиор;
- 6) Илманан а, гIуллакхан а, публицистикин а литературех исбаьхьаллин литературин башхаллаш къасто Iамар, йешначун критически мах хадо а, анализ йан а говзалла кхоллар, литературин говзарехь гайтинчу дахаран исбаьхьаллин дуьненах кхетар;

ЖамI: доьшуш верг кхета йешаран маIналлех а, ладамаллех а, йешарна а марзло, тайп-тайпана говзарш йешаран зедалар хуьлу.

Нохчийн литература халкъан къоман-культурин коьрта мехаллех цхьа мехалла хиларх, дахар довзаран шатайпа некъ хиларх кхетар.

ЖамI: доьшуш верг кхеташ хуьлу нохчийн литературехь къабста нохчийн къоман менталитет, цуьнан истори, дуьненах кхетар, литературо адаман дахаран оьшу коьрта маIнаш довзуйтий а.

Нохчийн фольклоран а, кхечу халкъийн фольклоран а, XX бIешаран нохчийн йаздархойн, XXI бIешаран йуьххьерчу йаздархойн литературин а, Россин халкъийн литературин а Iамийнчу говзариин коьртачу проблемах кхетар, литературин вастех кхетар, эстетически хьежам кхоллар, литературин исбаьхьаллин васташ кхуллуш долчу меттан гайтаран гIирсаш бевзаш хилар, оздангаллехь ша къастор, Россин халкъан культурин говзариин а, нохчийн халкъан культурин а, дуьненан кхечу къаьмнийн, дуьненан культурин а говзарш Iаморехь нохчийн меттан таронаш кIезиг цахиларх кхетар а.

ЖамI: адамийн йукъара проблемаш йовзарехь зедалар хуьлу доьшуш волчунна, нохчийн литературин меттан таронех пайдаоьцуш, и проблемаш йийца а Iема.

Литературин говзаршна анализ йан хаар, уьш муьлхачу жанрийн тайпанех йу къасто хаар, литературин говзаран теманах а, идейх а, гIиллакхе пафосах кхета а, кхолла а, турпалхойн амалш билгалйаха, цхьана йа масех говзариин турпалш вовшашца дуьхьалхIотто, тексташна йукъара цитатех а, нохчийн меттан суртхIотторан гIирсех а пайдаоьцуш, прозийн говзариин йа церан дакъош схьадийца хаар, ладобгIначу а, йешначу а текстех лаьцначу хаттаршна жоп далар, тайп-тайпанчу аларийн барта монолог йан, диалог дIайахьа, нохчийн литературин шена хета маххадор, шена хетарг аргументашца дIаала а, говзачу дашца барта а, тайп-тайпанчу жанрашкахь йозанца а, оздангаллех вуьззина квалифицированни дешархо кхиор, цуьнгахь, хIуманан хьесап доккхуш, къамел дан Iамор, йешнарг йийцаре йечохь дакъалацар, шен йешаран мукъачу хенан план хIоттор;

ЖамI: доьшуш волчунна карадоьрзу литературин говзариин анализ йар а, интерпретаци йар а, къамелаца и дIахIотто а, шена хетачунна аргументаци йан а, шениг чекхдаккха хаа а, ша йеша леринчу литературин го къасто а.

Тайп-тайпана этнокультурин ламасташ гойтуьйту литературин исбаьхьаллин говзарех кхета Iамор кхиор; литературин говзариин эпохаца йолчу зIенех кхетар, цо шена чукъуьйлу оздангаллин мехаллаш билгалйахар, нохчийн а, оьрсийн а литературин, культурин синъоздангаллин мехаллашна тIаьхьа вазар/йазар а, Iамийнчу литературин говзаршна шениг (цкъацкъа) интерпретаци йар.

ЖамI: доьшуш верг Iема нохчийн литературин а, нохчийн матте гочийнчу а говзарех кхета.

Тайп-тайпана литературин жанрийн говзарш барта схьайийцарх кхетар а, Iамийнчу говзариин тематикаца йобзна сочиненеш, изложенеш йазйар а, кхоллараллин цIера белхаш йаздар а, литературин а, культурин а теманашна рефераташ йазйар, говзаршкахь сюжетан элементаш, композици, исбаьхьаллин васташ кхуллуш долчу меттан гайтаран гIирсаш къастор а, говзаран идейн-исбаьхьаллин чулацам белларехь долчу церан маIнех кхетар (филологин агIонгахьара анализ йаран элементаш), литературин говзаран анализ йарехь литературоведчески терминологи йевзаш хилар, авторан позицех кхетар, Iилманан а, гIуллакхан а, публицистикин а литературех исбаьхьаллин литературин башхаллаш къасто

Тамар, йешначун критически мах хадо а, анализ йан а говзалла кхоллар, литературин говзарехь гайтина дахаран исбаьхьаллин дуьненах кхетар.

ЖамI: доьшуш волчо карадерзадо, маIна а доккхуш, диканиг къастош, йешар, текстах кхета, кхечу тайпанийн текстах къасто Iема, интеллектуальни оила йарца йешаран хьокьехь хиллачу дуьххьарлера синхаамашка йухахьажар.

Классийн предметийн жамIаш

ПРЕДМЕТАН ЖАМIАШ

10 КЛАСС

• Россин кхидолчу къаьмнийн культурешца йолчу диалоган контекстехь нохчийн къоман оздангаллин мах хадо таро лун нохчийн халкъан а, литературин а туьйранин, кицанийн проблематика билгалйаккхар, говзаршкахь Даймакх а, Iаламах а лаьцна чукьуйлу ойланехь нохчийн къоман культурин а, оздангаллин а коьртачу мехаллах кхетар.

• нохчийн къоман амалх, «йахь», «сий», «Даймохк безар», «баккхийнаш ларар», царех терра долу нохчийн къоман гIиллакх-оздангаллин координатех долу кхийолчу мехаллах а, нохчийн меттан а, ненан меттан къамелан хазнех йуьхьанцара кхетам хила,

• проектни-талламан гIуллакхалла дIадахьа говзалла хила, цуьнан жамIаш дIадовзийта а, тайп-тайпана информацийн хьостанашца болх бан коьрта хаарш хила а, царна презентаци йан говзалла хила а.

• нохчийн къоман амалх, «йахь», «сий», «Даймохк безар», «баккхийнаш ларар», царех терра долу нохчийн къоман гIиллакх-оздангаллин координатех долу кхийолчу мехаллах а, нохчийн меттан а, ненан меттан къамелан хазнех йуьхьанцара кхетам хила.

11 класс

• Даймакх а, нохчийн доьзалх а лаьцначу говзаршкахь Россин къаьмнийн культурийн контексташкахь нохчийн литературин меттиг къасто хууш хила.

• кховдайечу плана буха гIехь фольклоран а, литературин а текстан маIнин анализ йан хаарш хила, исбаьхьаллин текст йешархочунна, вайзаманхочунна авторо беш кхайкхам санна лара, турпалхойн васташ дустаран форматехь историко-культурин коментареш а, шен тексташ а кхолла, проблемин хаттаршна жьопаш дала, хьехархочун куьйгаллица исбаьхьаллин искусствон говзарш кхечу искусствон говзаршна дуьхьалхIитто а, шен пайдехь хин йолу говзарш харжа Iама.

• Даймакх а, нохчийн доьзалх а лаьцначу говзаршкахь Россин къаьмнийн культурийн контексташкахь нохчийн литературин меттиг къасто хууш хила.

• нохчийн халкъан оздангаллин мах хадо таро лун тайп-тайпана жанрийн говзариин проблематика а, оздангаллин шатайпа башхалла билгалйаккха, Даймехкан Iаламах а, Даймакх а лаьцначу говзаршкахь нохчийн къоман синкхетаман коьрта культурин а, оздангаллин а мехаллаш йовзар.

• исбаьхьаллин говзаран кепан а, чулацаман цхьаалла оила йеш тIеэцар, шен йешархочун ассоциацийн тIегIа дIахIоттор, исбаьхьаллин текстан эстетически анализ йан хаарш хила, исбаьхьаллин текст йаьржина историко-культурин коментареш а, тайп-тайпанчу форматехь йаран форматехь шен тексташ а кхолла, исбаьхьаллин искусствон говзарш дуьхьалхIитто а,

ша а шен цахь йеша говзарийн гуо кхолла а, исбаьхьаллин литература йешаран перспективе йолу йалашо къасто а;

- проектни-талламан гуллакхалла кхочушдан, цуьнан жамIаш дIадовзийта а, тайп-тайпана информацийн хьостанащца болха бан коьрта хаарш хила а, царна презентаци йан говзалла хила а.

НОХЧИЙН ЛИТЕРАТУРИН ТЕМАТИКИН ПЛАНИРОВАНИ

10 КЛАСС (68 сахьт)

№ п/п	Программин дакъойн а, темийн а цѣраш	Сахьтийн барам			Электронни дешаран ресурс
		Декъан сахьташ	Талламан белхаш	Кхоллараллин белхаш	
Дакъа 1. XX-чу бѣшеран хьалхарчу эхан нохчийн литература					
1.1	Арсанов С-Б.А. «Маца девза доттаГалла» роман. Романехь кьинхьегамхойн васташ кхолларан башхаллаш. Арсби а, цуьнан накъостий а: Джо, Таташ, Джабраил. Бено. Цуьнан Гиллакх-оьздангалла кхиаран хьелаш. Романехь зударийн васташ. Романехь къаьмнашна йукъара доттаГаллин тема гайтаран башхаллаш	5	0	0	https://desharkho.ru/ http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/
1.2	Мамакаев М.А. Стихотворенеш «Тулгаша а дуйцу», «Даймахке», «Зама», роман «Зеламха» (романан дакъош). Мамакаев Мохьмадан дахаран, кхоллараллин некъ. Мамакаев Мохьмадан поэзехь Даймехкан тема. Стеган парГато, сий цуьнан Даймахкаца йолчу йукъаметтигех доьзна хилар. Поэтан лирически турпалхочо дахарх, заманах йо ойланах. Мамакаев Мохьмадан лирикехь поэтан, поэзин тема. «Зеламха» роман. Роман исторически бакъдолчийн буха тIехь йазийна хилар. Зеламхех обарг винарг – цу хенахьлера социально-политически дахар. Йаздархочун шен турпахочуьнга болу хьежамаш. Турпалхойн васташ	9	0	1	https://desharkho.ru/ http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/

	кхолларехь, дахаран исбаьхьаллин сурт хЮтторехь йаздархочун корматалла. Нохчийн литературехь Мамакаев Мохьмадан кхоллараллин мехалла				
1.3	Гадаев М-С.Г. Стихотворенеш «Даймахке сатийсар», «Дай баьхна латта», «Генара кехат», «Цен-Берд». Гадаев Мохьмадан кхолларалла. Цуьнан поэзехь дуьненах, дахарх, Iаламах йолу ойланаш. Лирически турпалхочун оздангалла. Поэтан лирикехь безаман тема. Гадаев Мохьмадан поэзин исбаьхьаллин басарш, шатайпанан аьхналла. Нохчийн литературехь Гадаев Мохьмадан кхоллараллин мехалла	7	0	1	https://desharkho.ru/ http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/
1.4	Гайсултанов I.Э. Исторически повесть «Александр Чеченский». Гайсултанов Iумаран дахар а, кхолларалла а. Цуьнан повестийн, дийцарийн проблематика. Вайн заманан кегийрхой гIиллакх-оздангаллица кхиоран проблемаш хIитторан башхаллаш. Исторически повесть «Александр Чеченский». Нохчийн кIентан кхоллам повесть тIехь гайтаран башхаллаш. Инарла-майор Александр Чеченский – 1812 шеран тIеман гоьваьлла турпалхо. Алссам исторически гIуллакхаш чулоцучу повестан хиламашкахула коьрта турпалхочун дахар, цуьнан амал кхиаран хьелаш исбаьхьаллица довзийтаран башхаллаш. Повестан композици, исбаьхьаллин гIирсаш. Нохчийн проза кхиарехь, берашна, кхиазхошна йолу литература кхолларехь Гайсултанов Iумаран произведенийн маIна	6	1	0	https://desharkho.ru/ http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/
1.5	Эдилов X-М.Э. Поэма «Сийлаха». Эдилов Xас-Мохьмадан дахар а, кхолларалла а. Поэтан кхоллараллин шуьйра проблематика. Даймехкан, маршонан теманаш. Кьинхьегаман стаг ларар. Лирически турпалхочун адамашка йолу кьинхетаме дог-ойла. «Сийлаха» поэми тIехь адаман дахар, ирс йукьараллехь кхоллалучу хьолех дозаделла хилар чIагIдар. ИбрахIиман озда безам, цуьнан деган, ойланийн комаьршо. Эдалхин озда йоцу ойланаш а, гIуллакхаш а. Сийлахас ца ларбина шен мерза безам, цуьнан доьхна дахар, цунах даьлла зулам. Поэми тIехь суртхЮтторан, васт кхолларан поэтически гIирсаш. Эдилов Xас-Мохьмадан кхоллараллин башхаллаш	5	0	1	https://desharkho.ru/ http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/

Дерриг:		32	1	3	
Дакъа 2. XX-чу бешеран шолгачу эхан нохчийн литература					
2.1	Абдулаев Л.Ш. Стихотворенеш «Весет», «Диканиг хьахадан кхоьру со ...». Абдулаев Лечин лирика. Поэтан стихийн коьрта проблематика а. филофски чулацам а. Лирически турпалхочун амалшкахь нохчийн къоман гИллакх-обздангалла. Поэтан стихан шатайпаналла. Яралиев Ю.С-И. Стихотворенеш «ГИллакх», «Лулахо, ладоГал цкъа...». Яралиев Юсупан поэзин проблематика, коьрта башхаллаш. Лирически турпалхочун ойланаш, синхаамаш. Стихотворенеш мукъаме хилар, цуьнан стихаш эшаршка йерзор. Яралиев Юсупан стихашкахь поэтически сурт кхолларан башхаллаш	3	0	0	https://desharkho.ru/http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/
2.2	Бексултанов М.Э. Повесть «Дахаран хин генара бердаш». Бексултанов Мусан кхолларалла. Цуьнан прозехь дахар шатайпанчу исбаьхьаллин хотIехь гайтар. Йаздархочо кега-мерса долчу хIумнашкахула, царах чекххьежарца дахаран чолхе, шайн кIорггера маъна долу гуллакхаш, хьелаш къастор. Къоман хиндерг халкъан ламасташ, гИллакх-обздангалла ларйарца дозаделла хилар произведенешкахь чIагIдар. Турпалхойн амалш гайтаран, церан васташ кхолларан башхаллаш. Йаздархочун кхоллараллин маъна, исбаьхьаллин башхаллаш. Халкъан барта кхоллараллица уьйр хилар	5	0	1	https://desharkho.ru/http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/
2.3	Ахмадов М.М. Пьеса «Лаьмнел а лекха». Ахмадов Мусан произведенийн коьрта проблемаш, теманаш, турпалхой. Ахмадов Мусан кхоллараллин обзор: бешерашкара схьадогIу къоман обздангаллин ламасташ хIинцалерчу заманан лехамашца къовсаме довлар, чолхечу дахаран галморзахаллаш адам эхь-бехках йухадалар, гИллакх лахдалар, халкъан ламасташка лерам бацар къомана бохаме хилар; обздангаллех ца вухуш, гИллакх лардеш дахаран халонех чекхвалар. Ахмадов Мусан поэзин, прозин исбаьхьаллин башхаллаш	3	0	0	https://desharkho.ru/http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/
2.4	Эльсанов И.И. Повесть «ЦегIачу декхнийн боьлак».	4	0	0	https://desharkho.ru/

	Эльсанов Исламан произведенешкахъ хИнцалерчу дахаран сурташ, адамиин кхолламаш. Турпалхойн амалш гайтаран башхаллаш. «ЦегІачу декхнийн боьлак» – исторически повесть. Нохчийн халкъо XIX бешарахъ шен паргІатонехъа латтийн кыйсам. Повесть тІехъ Шемалан боламах дозаделла долу исторически хъелаш бакъдолчуьнца нийсадогІуш гайтар. Шемала хъафий а волу Исхъакъ вейтар. Машарехъа болу къоман лаам. БойсагІар а, Телхаг а. «Хинца бен садаьржаш дацара», «ГовгІа», «Йоккха стаг», «Мехк-Кхел»				http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/
2.5	Бисултанов А.Д. Стихотворенеш «Нохчийчобъ», «Нана». Бисултанов Аптин поэзин башхаллаш. Поэтан лирически турпалхочун шен Даймахке, халкъе, болу безам. Йахъ йолу кІант кхиййначу ненан сийдар. Граждански лирикин исбаьхьалла. Бисултанов Аптин поэзин исбаьхьаллин хатІ	4	0	1	https://desharkho.ru/ http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/
Дерриг:		19	0	2	
Дакъа 3. XXI-ра бешо долалучу муьран нохчийн литература					
3.1	Ящуркаев С.С-І. Стихотворенеш «Самах ду, гІенах ду», «Дагахъбалламаш, дагалецамаш». Даймахках къастарх болу цкъа а чекхбер боцу сингаттам поэтана тІех Іаьткъина хилар. Даймахках къаьстина волу лирически турпалхо цхьалха хилар гайтар. Нохчичунна Іаламат мехала долу, цо лардан хъакъдолу гІиллакх хъахадар. Лирически турпалхо шен ойланашца дай баьхначу махка цІаверзар. Нохчийн хІусамехъ кхерч бовха латтош йерг, хъаша-да марзонца тІеобцуш йерг нана хилар чІагІдар. Дерриг а доьзалан ирс поэтана ненан вастехъ гар. Поэто шен хъакъболчу сардамца тІеман маххадор	3	0	0	https://desharkho.ru/ http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/
3.2	Исмаилов А.Т. Стихотворенеш «ВогІура воккха стаг», «Кхийра кхаба». Говзарехъ жимачу стага воккхачуьнца хІотто деза гІиллакх а, воккхачо жимачуьнца лело деза гІиллакхаш а билгалдовлар. ХІора а воккха стаг жимачун дола дан, хъехар дан, цунна гІиллакхаш хъеха декхарийлахъ хилар. Нохчийн гІиллакх-обздангаллин культурахъ воккхачун сий-ларам баро йоккха меттиг дІалоцуш хилар. Лирически турпалхочун дахар цІена, даьсса хилар, цо шовданан хица (дикачу гІуллакхашца) шен дахар хъаладуза дезаш хилар.	2	0	0	https://desharkho.ru/ http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/

	Автора дахаран некъ атта цахилар, иза чунехъа боьдуш цахилар, иза локхалле боьдуш хилар билгалдаккхар. Жималлехъ дикачу дас-нанас хъехаршца, шайн масалшца кхиош долу бер, шовданан хих йуьзна кхаба санна, сирлачу ойланех, кьинхетамах дуьзна хилар произведенехъ чӀагӀдар				
3.3	Цуруев Шарипан дахар, кхолларалла. Стихотворенеш «Нохчийчоьне», «Йисалахъ, Нохчийчоь». Поэтан лирически турпалхочун шен Даймахке болу йистйоцу безам. Шен махкахъ, мухха а хилла а, къомана пайдехъа хилчхъана, тоам беш хилар. Поэто шен байташкахъ Нохчийчоьнан, нохчийн къоман дахар муьлххачу а цхъана стеган дахарал деза хилар чӀагӀдар. Мехкан а, къоман а са, цуьнан мотт, гӀиллакх-оьздангалла хилар поэто коьрта ларар	3	1	0	https://desharkho.ru/ http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/
Дерриг:		8	1	0	
Дакъа 4. ЖамӀдаран таллар					
4.1	Сочинени	3	0	2	
4.2	Проект	2	0	2	
4.3	Контролни болх /Тестирувани/	1	1	0	
4.4	Шеран стандартизиованни контролни болх	1	1	0	
Дерриг:		7	2	5	
Программица сахътийн барам		68			

НОХЧИЙН ЛИТЕРАТУРИН ТЕМАТИКИН ПЛАНИРОВАНИ

11 КЛАСС (66 сахьт)

№ п/п	Программин дакъойн а, темийн а цѣраш	Сахьтийн барам			Электронни дешаран ресурс
		Деъан сахьташ	Талламан белхаш	Кхоллараллин белхаш	
Дакъа 1. Довзийтар					
1.1.	XX -чу бѣшеран хьалхарчу эхехь нохчийн литература кхиаран башхаллаш. XX -чу бѣшеран шолгIачу эхехь нохчийн литература кхиаран башхаллаш. XXI -чу бѣшеран йуьххьехь нохчийн литература кхиар. Литературин родаш. Исбаьхьаллин васт (художественный образ). Сюжетах а, композицих а кхетамбалар. Драматурги	5	0	0	https://desharkho.ru/ http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/
Дерриг:		5	0	0	
Дакъа 2. XX-чу бѣшеран хьалхарчу эхехь нохчийн литература					
2.1.	Исаева Мареман дахар а, кхолларалла а. «Ирсан орам» романа дакъош а доьшуш, текста тIехь болх бар. Сийлахь-боккха Даймехкан тIеман хенахI кьинхетаман коллективо тылехь бен болх гайтаран башхаллаш. Акаев Руслан а Васса а. Анна Васильевна а, кегийрхой а. Исаева Мареман кхоллараллин мехалла. Драматически кьовсамах кхетамбалар. Драма. Комеди	6	0	0	https://desharkho.ru/ http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/

2.2	Айдамиров Абузаран дахар а, кхолларалла а. «Йеха буйсанаш» роман. Машаре шолга шо. Салтичун кхоллам. Сацам. Вежарий. Дакъош довзийтар. Исторически романах болу кхетам кIаргбар. Ромах болу кхетам кIаргбар. Повесть. Дийцар. Очерк. Рецензи	5	0	1	https://desharkho.ru/http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/
2.3	Ахматова Раисин дахар а, кхолларалла а. «Хуур дац, кхолламо хIун кечдо вайна...», «Даймахке», «Нене», «Сан йурт» стихотворенеш. «Дагалецамийн новкъа» – автобиографически поэма. Цуьнан турпалхочун кхоллам Даймехкан, халкъан кхолламах къасталур боцуш бозабелла хилар. «Дагалецамийн новкъа» – автобиографически поэма. Поэмин тIехъ кIинхъегаман, безаман теманаш цхъаьнайогIуш къастор. Лиро-эпически жанрах кхетам балар Сулейманов Ахьмадан дахар а, кхолларалла а. Поэтан лирикехъ къонахаллин, оздангаллин тема. «Берд», «Дог дохден цIе» стихотворени. «Ламанан хьостанаш», «Батто сагатдо» стихотворенеш. Лирикех, лирически турпалхочух кхетамбалар. Поэтически маттах кхетамбалар	7	0	0	https://desharkho.ru/http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/
Дерриг:		18	0	1	
Дакъа 3. XX-чу бIешеран шолгаIачу эхехъ нохчийн литература					
3.1	Арсанукаев Шайхин дахар а, кхолларалла а. КIорггера кхетам, озда лаамаш болу поэтан лирически турпалхо. «Весет», «Нагахъ хьан Iю оьшуш» стихотворенеш. Цо дуьненах, дахарх йо ойланаш, адаман ирсахъа кIийсам латто иза кийча хилар. «Нийсонна гимн» стихотворени. Поэтан говзаршкахъ Даймехкан исбаьхъа суьрташ, Iаламан аьрха хазалла, ненан меттан беркат. «Гиний шуна?» стихотворени. «Дицдина илли», «Ненан мотт» стихотворенеш. «Кхолламан сизаш» стихашкахъ роман. Даймехкан тIамехъ бIаьхоша турпалаллица Даймохк мостагIчух Iалашбар романехъ гайтаран башхаллаш. «Кхолламан сизаш» стихашкахъ роман. Романехъ тIеман а, тылан а суьрташ. Поэтически маттах кхетам балар	6	1	0	https://desharkho.ru/http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/
3.2	Рашидов Шаидан поэтически кхолларалла. Лирически турпалхочу халкъах, махках йолу ойланаш. «Баланах дуьзна дог» стихотворени. «Пондар боьлху» стихотворен. «Аружа» – исторически хиллачийн буха тIехъ йазийна поэма. Махках даьккхинчу халкъо лайна баланаш, халонаш гайтаран башхаллаш.	4	0	1	https://desharkho.ru/http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/

	«Аружа» – исторически хиллачийн буха тIехь йазийна поэма. Лирически турпалхочун халкъах, махках йолу ойланаш. Стихаш кхолларан кепаш				
3.3	Гацаев СаьИдан поэтически кхолларалла. Лирически турпалхочо заманех, дахарх йеш йолу ойланаш. «Йише Маржане», «Хабий хьуна, Фирдоуси стихотворенеш. «Хатта хьайна Саадига», «Цкъа а дац ойла къубьлуш» стихотворенеш. «Хийла нохчийн кIант», «БIаьсте хир йу- бIаьсте, бIаьсте!..» стихотворенеш. Ахмадов Мусан прозаически кхолларалла. «Нохчийн махкахь, нохчийн маттахь» стихотворени. «Зингатиин барз ма бохабелахь» повесть	5	0	0	https://desharkho.ru/ http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/
3.4	Дикаев Мохьмадан дахар а, кхолларалла а. Поэтан шен Даймахках, ша схьаваьллачу халкъах дозалла даран ойла, патриотически синхаамаш, къоман хиндерг ирсе хила лаар – цуьнан кхоллараллин коьрта чулацам. «Нохчийн хIусам» стихотворени. «Стегаг цIе» стихотворени. Дикаев Мохьмадан поэзехь йахь, къоман оздангалла гайтаран башхаллаш. Цуьнан поэтически хатI. «Суна лаьа» стихотворени. Стихаш кхолларан кепаш. Эпитетах кхетам балар. Бексултанов Мусан прозаически кхолларалла. Къоман хиндерг халкъан ламасташ, гIиллакх-оздангалла ларйарца дозаделла хилар говзаршкахь чIагIдар «Iаьржа бIаьрг», «Хьалхара парта» дийцарш. Турпалхойн амалш гайтаран, церан васташ колларан башхаллаш. «Корталин Хантоти» дийцар. Халкъан барта кхоллараллица уьйр хилар	7	0	0	https://desharkho.ru/ http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/
3.5	Шайхиев Iалвадин поэтически кхолларалла. Шайхиев Iалвадин стихашкахь поэтически сурт кхолларан башхаллаш. «Стаг велча, йуьртахь зударий боьлху», «Аса а ма лайна» стихотворенеш. «Дерачу кхолламан кхиэл» – стихашца йазийна повесть. Къоман гIиллакхаш а, озда безам а гайтар. «Дерачу кхолламан кхиэл» – стихашца йазийна повесть. Повестан маьIна а, исбаьхьаллин къастамаш а	4	0	1	https://desharkho.ru/ http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/
3.6	Алиев Гапуран дахар а, кхолларалла. «Къонахийн зама», «ХIун лозу хьан, Нохчийчоь?» стихотворенеш. «Къонахе», «ДоIа» стихотворенеш	2	0	0	https://desharkho.ru/ http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/

3.7	Классал арахъара дешар	2	0	0	
Дерриг:		30	1	2	
Дакъа 4. XXI-чу бешеран хьалхарчу шерийн нохчийн литература					
4.1	Ибрагимов Канта. Роман «Берийн дуьне». Тема а, проблематика а, исбаьхьаллин башхаллаш.	3	0	0	https://desharkho.ru/ http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/
Дерриг:		3	0	0	
Дакъа 5. Кхечу къаьмнийн литература					
5.1	Александр Казбегин Гуьржийн йаздархочун кхоллараллех хаамаш. «Элиса» повестан коьрта чулацам. Элисин, Чербижан, Анзоран, Важийан васташ. Кулиев Кайсын «Хиндолчунна аьлла байташ» стихотворени. Кулиев Кайсын «Пуьначу лаьттан цинц къуьйлу» стихотворени	5	1	0	https://desharkho.ru/ http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/
Дерриг:		5	1	0	
Дакъа 6. Жамдаран таллар					
6.1	Сочинени	2	0	2	
6.2	Проект	1	0	1	
6.3	Контрольни болх /Тестиновани/	1	2	0	
6.4	Шеран стандартизованни контрольни болх	1			
Дерриг:		5	2	3	
Программица сахътийн барам		66			

НОХЧИЙН ЛИТЕРАТУРИН ПОУРОЧНИ ПЛАНИРОВАНИ

10 класс

№ п/п	Урокан тема	Сахьтийн барам			Терахь	Электронни дешаран ресурс
		Сахьт	Талламан белхаш	Кхоллараллин белхаш		
	XX бешеран хьалхарчу эхан литература (32 с. + 4 с.)					
1.	Нохчийн меттан дешан мах. Арсанов СаьИд-Бейн дахар, кхолларалла	1	0	0		http://ps95.ru/nohchi-yn-tezaurus/
2.	Арсанов С-Б. «Маца девза доттаГалла» романан дакъош дешар, дийцаре дар	1	0	0		www.urok95.ru .
3.	Арсанов С-Б. «Маца девза доттаГалла» романехь Арсбин васт	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
4.	Арсанов С-Б. «Маца девза доттаГалла» романехь гиллакх-обздангалла гайтар.	1	0	0		https://desharkho.ru/
5.	Арсанов С-Б. «Маца девза доттаГалла» романехь къаьмнашна йукъара доттаГаллин тема гайтаран башхаллаш	1	0	0		http://ps95.ru/nohchi-yn-tezaurus/
6.	Мамакаев Мохьмадан дахар, кхолларалла. «Тулгаша а дуьйцу» стихотворени. Мамакаев М. поэзахь Даймехкан тема	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/ https://desharkho.ru/
7.	Мамакаев М. «Даймахке» стихотворени. Стеган паргIато, сий цуьнан Даймахкаца йолчу йукъаметтигех доьзна хилар	1	0	0		www.urok95.ru . http://ps95.ru/nohchi-yn-tezaurus/
8.	Мамакаев М. «Зама» стихотворени. Поэтан лирически турпалхочо дахарх, заманах йо ойланаш	1	0	0		www.urok95.ru .
9.	Классал арахьара дешар	1	0	0		http://ps95.ru/nohchi

						yn-tezaurus/
10.	Мамакаев М. «Зеламха» романан дакъош дешар, чулацам бийцаре бар	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
11.	Мамакаев М. «Зеламха» роман. Гушмузакъан добзалехъ бохам	1	0	0		http://ps95.ru/nohchi yn-tezaurus/
12.	Мамакаев М. «Зеламха» романан турпалхочун Зеламхин васт	1	0	0		www. urok95/ru.
14.	Мамакаев М. «Зеламха» романехъ зударийн васташ	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
15.	Сочинени	1	0	1		ps95.ru/dikdosham/
16.	Нохчийн литературехъ Мамакаев Мохьмадан кхоллараллин мехалла	1	0	0		https://desharkho.ru/
17.	Гадаев Мохьмад-Салахъан дахар, кхолларалла	1	0	0		http://ps95.ru/nohchi yn-tezaurus/
18.	Гадаев М-С. «Даймахке сатийсар» стихотворени. Цуьнан поэзехъ дуьненах, дахарх, Иаламах йолу ойланаш.	1	0	0		www. urok95/ru.
19.	Гадаев М-С. «Дай баьхна латта» стихотворенин маъна а, исбаьхьаллин шатайпаналла а	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
20.	Гадаев М-С. «Генара кехат» стихотворени. Поэтан лирикехъ безаман тема	1	0	0		https://desharkho.ru/
21.	Гадаев М-С. «Цен-Берд» стихотворени. Лирически турпалхочун оздангалла	1	0	0		https://desharkho.ru/
22.	Нохчийн литературехъ Гадаев Мохьмад-Салахъан кхоллараллин мехалла	1	0	0		www. urok95/ru. http://ps95.ru/nohchi yn-tezaurus/
23.	Классал араьара дешар	1	0	0		http://ps95.ru/nohchi yn-tezaurus/
24.	Проект	1	0	1		https://desharkho.ru/
25.	Гайсултанов Иумаран дахар, кхолларалла	1	0	0		http://ps95.ru/nohchi yn-tezaurus/
26.	Гайсултанов И. «Александр Чеченский» повесть. Нохчийн	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/ http://ps95.ru/nohchi

	КӀентан кхоллам повесть тӀехь гайтаран башхалаш					yn-tezaurus/
27.	Гайсултанов I. «Александр Чеченский» повестан дӀахӀоттам. Кегий йийсарш	1	0	0		https://desharkho.ru/
28.	Гайсултанов I. «Александр Чеченский» повесть. Вина йурт	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
29.	Гайсултанов I. «Александр Чеченский» повесть. А.Чеченскийн дахаран тӀаьххьара шераш	1	0	0		https://desharkho.ru/ www.urok95.ru .
30.	Нохчийн литературехь Гайсултанов Iумаран кхоллараллин мехалла	1	0	0		www.urok95.ru . http://ps95.ru/nohchi-yn-tezaurus/
31.	Тестировани	1	1	0		www.urok95.ru .
	XX бӀешеран шолгӀачу эхан литература (19 с. + 2 с.)					
32.	Эдилов Хас-Мохьмадан дахар, кхолларалла. «Сийлаха» поэмин дакъош дешар, чулацам бийцаре бар	1	0	0		https://desharkho.ru/
33.	Эдилов Х-М. «Сийлаха» поэма. ИбрахӀиман, Сийлахин васташ кхолларан башхалла	1	0	0		http://ps95.ru/nohchi-yn-tezaurus/
34.	Эдилов Х-М. «Сийлаха» поэма. ИбрахӀиман оьзда безам, цуьнан деган, ойланийн комаьршо	1	0	0		www.urok95.ru . http://ps95.ru/nohchi-yn-tezaurus/
35.	Эдилов Х-М. «Сийлаха» поэми тӀехь суртхӀотторан, васт кхолларан поэтически гӀирсаш	1	0	0		https://desharkho.ru/
36.	Эдилов Хас-Мохьмадан кхоллараллин башхалаш	1	0	0		http://ps95.ru/nohchi-yn-tezaurus/
37.	Сочинени	1	0	1		www.urok95.ru .
38.	Абдулаев Лечин дахар, кхолларалла. «Весет» стихотворени. Лирически турпалхочун амалшкахь нохчийн къоман гӀиллакх-оьздангалла	1	0	0		www.urok95.ru .
39.	Абдулаев Л. «Диканиг хьахадан кхоьру со ...» стихотворени.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/

	Поэтан стихан шатайпаналла					
40.	<i>Классал арахъара дешар</i>	1	0	0		www. urok95/ru.
41.	Бексултанов Мусан дахар, кхолларалла	1	0	0		https://desharkho.ru/
42.	Бексултанов М. «Дахаран хин генара бердаш» повесть йешар, чулацам бийцаре бар	1	0	0		www. urok95/ru.
43.	Бексултанов М. «Дахаран хин генара бердаш». Къоман хиндерг халкъан ламасташ, Гиллакх-оъздангалла ларйарца дозаделла хилар	1	0	0		http://ps95.ru/nohchi-yn-tezaurus/
44.	Бексултанов М. «Дахаран хин генара бердаш» повестехъ ден васт	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
45.	Сочинени	1	0	1		https://desharkho.ru/
46.	Яралиев Юсупан дахар, кхолларалла. «Гиллакх» стихотворени	1	0	0		www. urok95/ru.
47.	Яралиев Ю. «Лулахочуьнга» стихотворени. Лирически турпалхочун ойланаш, синхаамаш	1	0	0		http://ps95.ru/nohchi-yn-tezaurus/
48.	Ахмадов Мусан дахар, кхолларалла. «Лаъмнел а лекха» пъесин чулацам бешар, бийцаре бар	1	0	0		http://ps95.ru/nohchi-yn-tezaurus/
49.	Ахмадов М. «Лаъмнел а лекха» пъесехъ Пойсуман васт	1	0	0		https://desharkho.ru/
50.	Ахмадов Мусан поэзин, прозин исбаъхъаллин башхаллаш	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
51.	Эльсанов Исламан дахар, кхолларалла. «ЦегIачу декхнийн боълак» – исторически повесть	1	0	0		www. urok95/ru.
52.	Эльсанов И. «ЦегIачу декхнийн боълак» – исторически повесть. Нохчийн халкъо XIX бешарахъ шен паргIатонехъ латтийн къийсам	1	0	0		http://ps95.ru/nohchi-yn-tezaurus/
53.	Эльсанов И. «ЦегIачу	1	0	0		https://desharkho.ru/

	декхнийн боьлак» – исторически повесть. Машарехья болу кьоман лаам					
54.	Эльсанов И. «ЦегIачу декхнийн боьлак» – исторически повесть. Повестехь турпалхойн амалш гайтаран башхаллаш	1	0	0		http://ps95.ru/nohchi-yn-tezaurus/
55.	Бисултанов Аптин дахар, кхолларалла. «Нохчийчохь» стихотворени. Поэтан лирически турпалхочун шен Даймахке, халкъе, болу безам	1	0	0		www. urok95/ru. http://ps95.ru/nohchi-yn-tezaurus/
56.	Бисултанов А. «Нана» стихотворени. Йахь йолу кIант кхийнчу ненан сийдар	1	0	0		http://ps95.ru/nohchi-yn-tezaurus/
57.	Проект	1	0	1		https://desharkho.ru/
58.	<i>Классал арахьара дешар</i>	1	0	0		www. urok95/ru.
59.	Бисултанов Аптин поэзин исбаьхьаллин хатI	1	0	0		https://desharkho.ru/ps95.ru/dikdosham/
	XXI бешо долалучу муьран литература (8 с. + 1с.)					
60.	Яшуркаев Султанан дахар, кхолларалла.	1	0	0		http://ps95.ru/nohchi-yn-tezaurus/
61.	Яшуркаев С. «Самах ду, гIенах ду» стихотворени. Даймахках къаьстина волу лирически турпалхо цхьалха хилар гайтар	1	0	0		https://desharkho.ru/
62.	Яшуркаев С. «Дагахьбалламаш, дагалецамаш» стихотворени. Лирически турпалхо шен ойланашца дай баьхначу махка цIаверзар	1	0	0		www. urok95/ru. ps95.ru/dikdosham/
63.	Исмаилов Абун дахар, кхолларалла. «ВогIура воккха стаг» стихотворени. XIора а воккха стаг жимачун дола дан, хьехар дан, цунна гIиллакхаш хьеха декхарийлахь хилар	1	0	0		http://ps95.ru/nohchi-yn-tezaurus/
64.	Исмаилов А. «Кхийра кхаба» стихотворени. Дахаран некъ атта цахилар, иза чунехья боьдуш цахилар, иза локхалле	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/

	бьдуш хилар					
65.	Цуруев Шарипан дахар, кхолларалла. «Нохчийчоьне» стихотворени. Поэтан лирически турпалхочун шен Даймакхе болу йистйоцу безам	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/ http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
66.	Цуруев Ш. «Йисалахь, Нохчийчоь» стихотворени. Мехкан а, кьоман а са, цуьнан мотт, гИллакх-обздангалла хилар поэто коьрта ларар	1	0	0		www.urok95.ru . ps95.ru/dikdosham/
67.	Шеран талламан болх. (Тест)	1	1	0		ps95.ru/dikdosham/
68.	ЖамИдаран урок	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
ПРОГРАММИЦА САХЬТИЙН БАРАМ		68	2	5		

НОХЧИЙН ЛИТЕРАТУРИН ПОУРОЧНИ ПЛАНИРОВАНИ

11 класс

№ п/п	Урокан тема	Сахьтийн барам			Терахь	Электронни дешаран ресурс
		Сахьт	Талламан белхаш	Кхоллараллин белхаш		
	Довзийтар (5 с.)					
1.	XX-чу бешеран хьалхарчу эхехь нохчийн литература кхиаран башхаллаш	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
2.	XX-чу бешеран шолгIачу эхехь нохчийн литература кхиаран башхаллаш	1	0	0		www.urok95.ru .
3.	XXI-чу бешеран йуьххьехь нохчийн литература кхиар	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
4.	Литературин родаш. Исбаьхьаллин васт (художественный образ). Сюжетах а, композицих а кхетамбалар	1	0	0		https://desharkho.ru/
5.	Драматурги	1	0	0		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/

						yn-tezaurus/
	XX-чу бешеран хьалхарчу эхехь нохчийн литература (18 с. + 1с.)					
6.	Исаева Мареман дахар а, кхолларалла а. «Ирсан орам» романан дакъош а доьшуш, текста тIехь болх бар. Воха мегар дац. Дог ца Ийна. Нанас йинарг хилла	1	0	0		www. urok95/ru.
7.	Исаева Марем. «Ирсан орам» роман. Доккха инзар. Дадевлларш	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
8.	Исаева Марем. «Ирсан орам» роман. Дош-болат	1	0	0		https://desharkho.ru/
9.	Исаева Марем. «Ирсан орам» роман. Анна Васильевна а, кегийрхой а. Исаева Мареман кхоллараллин мехалла	1	0	0		http://ps95.ru/nohchi yn-tezaurus/
10.	Исаева Марем. «Ирсан орам» роман. Сийлахь-боккха Даймехкан тIеман хенахь кьинхетаман коллективо тылехь бен болх гайтаран башхаллаш	1	0	0		www. urok95/ru.
11.	Исаева Марем. «Ирсан орам» роман. Драматически кьовсамах кхетамбалар. Драма. Комеди	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
12.	Айдамиров Абузаран дахар а, кхолларалла а. «Йеа буйсанаш» роман. Нохчмахке.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
13.	Айдамиров Абузар. «Йеа буйсанаш» роман. Къастар	1	0	0		http://ps95.ru/nohchi yn-tezaurus/
14.	Айдамиров Абузар. «Йеа буйсанаш» роман. БIе цхьолагIа буйса	1	0	0		www. urok95/ru.
15.	Айдамиров Абузар. «Йеа буйсанаш» роман. ДанчIа	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
16.	Айдамиров Абузар. «Йеа буйсанаш» роман. Ромах болу кхетам кIаргбар. Повесть.	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/

	Дийцар. Очерк. Рецензи					
17.	Сочинени.	1	0	1		ps95.ru/dikdosham/
18.	Ахматова Раисин дахар а, кхолларалла а. «Хуур дац, кхолламо хГун кечдо вайна...», «Даймахке» стихотворенеш	1	0	0		http://ps95.ru/nohchi yn-tezaurus/
19.	Ахматова Раиса. «Нене», «Сан йурт» стихотворенеш	1	0	0		www. urok95/ru.
20.	Ахматова Раиса. «Дагалецамийн новкъа» – автобиографически поэма. Цуьнан турпалхочун кхоллам даймехкан, халкъан кхолламах къасталур боцуш бозабелла хилар	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
21.	Ахматова Раиса. «Дагалецамийн новкъа» – автобиографически поэма. Поэмин тIехь кьинхьегаман, безаман теманаш цхьаьнайогIуш къастор. Лиро-эпически жанрах кхетам балар	1	0	0		https://desharkho.ru/
22.	Сулейманов Ахьмадан дахар а, кхолларалла а. Поэтан лирикехь къонахаллин, обздангаллин тема. «Берд», «Дог дохден цIе» стихотворенеш	1	0	0		http://ps95.ru/nohchi yn-tezaurus/
23.	Сулейманов Ахьмад. «Батто сагатдо» стихотворени. Лирикех, лирически турпалхочух кхетамбалар	1	0	0		https://desharkho.ru/
24.	Сулейманов Ахьмад. «Ламанан хьостанаш» стихотворени. Поэтически маттах кхетамбалар	1	0	0		www. urok95/ru.
	XX-чу бIешеран шолгIачу эхехь нохчийн литература (30 с. + 3 с.)					
25.	Арсанукаев Шайхин дахар а, кхолларалла а. КIорггера кхетам, обзда лаамаш болу поэтан лирически турпалхо	1	0	0		http://ps95.ru/nohchi yn-tezaurus/

26.	Арсанукаев Шайхи. «Весет», «Нагахъ хъан гю оьшуш» стихотворенеш	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
27.	Арсанукаев Шайхи. «Нийсонна гимн» стихотворени. Цо дуьненах, дахарх йо ойланаш, адаман ирсахъа кыйсам латто иза кийча хилар	1	0	0		https://desharkho.ru/
28.	Арсанукаев Шайхи. «Ненан мотт», «Мохкбегор», «Дицдина илли» стихотворенеш. Поэтан говзаршкахъ Даймехкан исбаьхъа суьрташ, Iаламан аьрха хазалла, ненан меттан беркат	1	0	0		www.urok95.ru.
29.	Арсанукаев Шайхи. «Кхолламан сизаш» стихашкахъ роман. Даймехкан тIамехъ бIаьхоша турпалаллица даймохк мостагIчух Iалашбар романехъ гайтаран башхаллаш	1	0	0		http://ps95.ru/nohchi-yn-tezaurus/
30.	Арсанукаев Шайхи. «Кхолламан сизаш» стихашкахъ роман. Романехъ тIеман а, тылан а суьрташ. Поэтически маттах кхетам балар	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
31.	Тестиrovани	1	1	0		ps95.ru/dikdosham/
32.	Рашидов Шаидан поэтически кхолларалла. «Баланах дуьзна дог» стихотворени. Лирически турпалхочу халкъах, махках йолу ойланаш	1	0	0		http://ps95.ru/nohchi-yn-tezaurus/
33.	Рашидов Шаид. «Пондар боьлху» стихотворени	1	0	0		https://desharkho.ru/
34.	Рашидов Шаид. «Аружа» – исторически хиллачийн буха тIехъ йазийна поэма. Махкахдаьккхинчу халкъо лайна баланаш, халонаш гайтаран башхаллаш	1	0	0		https://desharkho.ru/
35.	Рашидов Шаид. «Аружа» – исторически хиллачийн буха тIехъ йазийна поэма.	1	0	0		www.urok95.ru.

	Лирически турпалхочун халкъах, махках йолу ойланаш. Стихаш кхолларан кепаш					
36.	Сочинени	1	0	1		http://ps95.ru/nohchi-yn-tezaurus/
37.	Гацаев СаьИдан поэтически кхолларалла. Лирически турпалхочо заманех, дахарх йеш йолу ойланаш. «Йише Маржане», «Хабий хьуна, Фирдоуси» стихотворенеш	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
38.	Гацаев СаьИд. «Хатта хьайна Саадига», «Цкъа а дац ойла къуьйлуш» стихотворенеш	1	0	0		https://desharkho.ru/
39.	Гацаев СаьИд. «Хийла нохчийн кІант», «БІаьсте хир йу-бІаьсте, бІаьсте!..» стихотворенеш	1	0	0		www.urok95.ru.
40.	Ахмадов Мусан прозаически кхолларалла. «Нохчийн махкахь, нохчийн маттахь» стихотворени	1	0	0		http://ps95.ru/nohchi-yn-tezaurus/
41.	Ахмадов Муса. «Зингатиин барз ма бохабелахь» повесть	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
42.	Дикаев Мохьмадан дахар а, кхолларалла а. «Стеган цІе» стихотворени	1	0	0		https://desharkho.ru/
43.	Дикаев Мохьмад. «Нохчийн хІусам» стихотворени	1	0	0		www.urok95.ru.
44.	Дикаев Мохьмад. «Суна лаьа» стихотворени	1	0	0		http://ps95.ru/nohchi-yn-tezaurus/
45.	Дикаев Мохьмадан поьезехь йахь, къоман оьздангалла гайтаран башхаллаш. Цуьнан поэтически хатІ. Стихаш кхолларан кепаш. Эпитетах кхетам балар	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
46.	<i>Классал арахьара дешар</i>	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
47.	Бексултанов Мусан прозаически кхолларалла. Къоман хиндерг халкъан ламасташ, гІиллакх-оьздангалла ларйарца дозаделла хилар говзаршкахь	1	0	0		https://desharkho.ru/

	Чагдар. «Ааржа баарг», «Хьалхара парта» дийцарш					
48.	Бексултанов Муса. Турпалхойн амалш гайтаран, церан васташ колларан башхалаш. «Корталин Хантоти» дийцар	1	0	0		www.urok95.ru .
49.	Бексултанов Муса. «Корталин Хантоти» дийцар. Халкъан барта кхоллараллица уьйр хилар	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
50.	Проект	1	0	1		http://ps95.ru/nohchi-yn-tezaurus/
51.	Шайхиев Иалвадин поэтически кхолларалла	1	0	0		https://desharkho.ru/ www.urok95.ru .
52.	Шайхиев Иалвадин стихашкахь поэтически сурт кхолларан башхалаш. «Стаг велча, йуьртахь зударий боьлху», «Аса а ма лайна» стихотворенеш	1	0	0		https://desharkho.ru/
53.	Шайхиев Иалвади. «Дерачу кхолламан кхиэл» – стихашца йазийна повесть. Къоман гиллакхаш а, оьзда безам а гайтар	1	0	0		www.urok95.ru .
54.	Шайхиев Иалвади. «Дерачу кхолламан кхиэл» – стихашца йазийна повесть. Повестан маьйна а, исбаьхьаллин къастамаш а	1	0	0		http://ps95.ru/nohchi-yn-tezaurus/
55.	Классал араьхара дешар	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
56.	Алиев Гапуран дахар а, кхолларалла. «Къонахийн зама», «Хун лозу хьан, Нохчийчох?» стихотворенеш	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
57.	Алиев Гапуран «Къонахе», «Дола» стихотворенеш	1	0	0		https://desharkho.ru/
	XXI бешо долалучу муьран литература (3 с.)					
58.	Ибрагимов Канта. Дахар а, кхолларалла а	1	0	0		http://ps95.ru/nohchi-yn-tezaurus/
59.	Ибрагимов Канта. «Берийн дуьне» роман	1	0	0		www.urok95.ru .

60.	Ибрагимов Канта. «Берийн дуъне» роман. Тема а, проблематика а, исбаъхъаллин башхаллаш	1	0	0		http://ps95.ru/nohchi-yn-tezaurus/
	Кхечу къаьмнийн литература (5 с. + 1 с.)					
61.	Гуържийн йаздархочун Александр Казбегин кхоллараллех хаамаш	1	0	0		https://desharkho.ru/
62.	Александр Казбегин. «Элиса» повестан коьрта чулацам	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
63.	Александр Казбегин. Элисин, Чербижан, Анзоран, Важиян васташ	1	0	0		https://desharkho.ru/
64.	Шеран талламан болх. (Тест)	1	1	0		www.urok95.ru .
65.	Кулиев Кайсын «Хиндолчунна аьлла байташ» стихотворени	1	0	0		http://ps95.ru/nohchi-yn-tezaurus/
66.	Кулиев Кайсын «Туьначу лаьттан цинц къуьйлу» стихотворени. Жамдаран урок	1	0	0		ps95.ru/dikdosham/
ПРОГРАММИЦА САХЪТИЙН БАРАМ		66	2	3		

**Хьехаран-методикин латтор
Хьехаран-методикин Го-Іамат**

Арсанукаев А. М. Эдилов С. Э. Нохчийн литература. 9 классана коьртачу йукъардешаран ишколан Іамат. – Соьлжа-ГІала, 2019.

Ахмадов М.М., Алиева З.Л-А. Нохчийн литература. 8-чу классана учебник-хрестомати. – Соьлжа-ГІала, 2018.

Эдилов С.Э. Нохчийн литература. 5-чу классана учебник-хрестомати. – Соьлжа-ГІала, 2018.

Эдилов С.Э. Нохчийн литература. 6-чу классана учебник-хрестомати. – Соьлжа-ГІала, 2018.

Эдилов С.Э. Нохчийн литература. 7-чу классана учебник-хрестомати. – Соьлжа-ГІала, - 2018.

Эдилов С.Э. Нохчийн литература. 9 классана коьртачу йукъардешаран ишколан хрестомати. – Соьлжа-ГІала: АО «ИПК «Грозненский рабочий», 2019.

Илманан литература

Арсанукаев А.М. Язык, литература, школа. – Грозный, 2010. – 315 с.

Гайтукаев К. В пламени слова. Критические статьи и исследования. – Грозный, 1989. – 223 с.

Далгат У.Б. Литература и фольклор. Теоретические аспекты. – М.: Наука, 1981. – 303 с.

- Джамбеков О.А. Жанровые и поэтические особенности чеченских героико-исторических песен илли. – Майкоп, 2008. – 230 с.
- Джамбекова Т.Б. Фольклор как источник чеченской прозы XX в. – Майкоп, 2010. – 236 с.
- Довлеткиреева Л.М. Современная чеченская военная проза: историко-культурный аспект, жанровый состав, поэтика. – Грозный, 2010. – 250 с.
- Егорова Л.П. Актуальные проблемы литературного кавказоведения // Художественная литература и Кавказ. – Сочи, 2006. – 12-21 с.
- Завриев М. В поисках художественного метода. Критические статьи. – Грозный, 1988. – 66 с.
- Ибрагимов Л.М. Этноментальные основы чеченской прозы. – Грозный, 2012. – 167 с.
- Ильясов Л. Культура чеченского народа. – М., 2009. – 264 с.
- Инаркаева С.И. Эволюция жанров малой прозы в современной чеченской литературе. – Майкоп, 1999. – 218 с.
- Индербаяев Г.В. Роль художественного конфликта в становлении, развитии и современном состоянии чеченской драматургии. – Майкоп, 2009. – 217 с.
- Индербаяев Г.В. Проблема национального и общечеловеческого в чеченской литературе. – Грозный, 2003.
- Исмаилова М.В. Проблема традиций и жанровые разновидности в чеченском романе 80-90-х гг. XX в. – Майкоп, 2007. – 215 с.
- Туркаев Х.В. Жажда неутоленная. – М.: Молодая гвардия, 2007. – 312 с.
- Туркаев Х.В. О путях развития чеченской литературы. – Грозный: Чеч.-Инг. Книжное изд-во, 1973. – 162 с.
- Туркаев Х.В. Путь к художественной правде (Становление реализма в чеченской и ингушской литературах). – Грозный, 1987. – 240 с.
- Юсупова Х.В. Жанр повести в чеченской и ингушской литературах: становлении и развитие (20-30-е гг.). – М., 2000. – 215 с.

Методикин литература

- Айдамирова М.А. Музейная деятельность по приобщению подрастающего поколения к культурно-историческому наследию. Учебное пособие. – Грозный, 2018.
- Арсанукаев А.М. Шкоলেখь исбаьхьаллин произведени таллар (Анализ художественного произведения в школе). – Грозный, 2018.
- Арсанукаев А. Нохчийн литература хьехаран методика (Методика преподавания чеченской литературы). – Грозный, 1987. – 188 с.
- Джамбеков О.А. Устное народное творчество. Учебное пособие для учащихся школ и студентов. – Грозный, 2018.
- Джамбеков О.А. Устное народное творчество чеченского народа. Учебное пособие для учащихся школ и студентов. – Грозный, 2017.
- Эдилов С.Э. Методическое руководство к учебнику-хрестоматии по чеченской литературе для 5 класса. - АО «ИПК «Грозненский рабочий», 2018.
- Эдилов С.Э. Методическое руководство к учебнику-хрестоматии по чеченской литературе для 6 класса. – Грозный: АО «ИПК «Грозненский рабочий», 2018.
- Эдилов С.Э. Методическое руководство к учебнику-хрестоматии по чеченской литературе для 7 класса – Грозный: АО «ИПК «Грозненский рабочий» - 2018.
- Эдилов С.Э. Сочинени йазьян Iамор. Методическое пособие для учителей. – Грозный: АО «ИПК «Грозненский рабочий» - 2018. - 159 стр.

Литература народов Северного Кавказа: Учеб. пособие / Под ред. Г.М. Гогоберидзе. – Ставрополь, 2004. – 292 с.

Эдилов С.Э. Методическое руководство к учебнику-хрестоматии по чеченской литературе для 6 кл. – Грозный, 2016.

Мунаев И.Б. Поэтика чечено-ингушских героико-исторических песен или. (Проблема формирования жанра и его системные связи). – М.,1981. – 215 с.

Мусукаева А.Х. Северокавказский роман: художественная и этнокультурная типология. – Нальчик, 1993. – 192 с.

Яндарбиев Х.Ш. Учебное пособие для учителей, студентов и преподавателей «Кавказ и русская литература». – Грозный, 2017.

Дошамаш, справочникаш

Арсанукаев А.М. Нохчийн яздархой. Библиографин дозгийтар (Чеченские писатели. Биографические и библиографические сведения). В 2-х т. – Грозный, 2012.

Арсанукаев А.М. Нохчийн литературин Илманан терминийн лугIат (Словарь литературоведческих терминов). – Грозный, 2010.

Вагапов А.Д. Школьный орфографический словарь чеченского языка. – Грозный, 2020.

Ибрагимов Л. Толковый словарь чеченских фразеологизмов. – Грозный, 2005. – 128 с.

Ибрагимов Л. Словарь символов чеченской культуры. / Вестник Академии наук чеченской Республики. – Грозный, 2010. №1. С. 161-167.

Кусаев А. Чеченские писатели. – Грозный, 2005. – 408 с.

Хаамийн-ресурсийн латтор

www.desharkho.ru – Чеченская электронная школа.

ps95.ru/dikdosham/ - Чеченско-русский, русско-чеченский онлайн-словарь.

www.urok95.ru.

Йуххедиллар

Урокашна арахьарчу мероприятийин рекомендацйина ларам

«Ненан (нохчийн) маттахь литературин йешаран» предметан чулацаман хьесап а деш, урокашна арахьарчу гIулакхаллина лерина сахьташ билгалдоху дешаран вовшахтохараллица.

Карарчу программо тидаме оьцу дешархойн урокашна арахьара гIуллакхалла. «Ненан меттан (нохчийн) литературин» предметан чулацамца доьзна урокашна арахьара гIуллакхалла

кхочушдан лерина йу Нохчийн Республикин йуьхьанцарчу классийн дешархойн амале хьабжжана а, кьоман а, этнокультурин а башхаллашка хьабжжана. Урокашна арахьарчу

гIуллакхалла хьажийна ду дешархойн культурин-кхоллараллин гIуллакхалла, церан синььоздангалла кхио а, оздангаллин нийса харжам бан похIма кхио.

Класс	Мероприяти формат	Тема	Дешархойн гIуллакхаллин коьртачу кепийн башхалла

5	Конкурс	Туьйранин уггаре тоьлладу йешархочун конкурс.	Говзаран исбаьхьа йешар. Текстан ладогIар. Туьйранан иллюстраци. Педехкарш кхочушдар. Йийцаре йар, хетарш дуьйцуш дагадовлар.
5	Викторина	Нохчийн халкъан барта кхолларалла.	Викторинехь дакъалацар. Педехкарш кхочушдар. Хаттаршна жьопаш лахар. Хетарш дуьйцуш дагадовлар. ЖамIаш дийцаре дар.
5	Горга стол	Нохчийн поэтех лаьцна суна хIун хаьа?	Къамелехь дакъалацар. Хаттаршна жьопаш лахар. Темаца догIу хаттарш кечдар. Хетарш дуьйцуш дагадовлар. Барта хаам. Йешарна кечам бар.
5	Проектин гуллакхалла (Дайшна-наношна а, берашна а дезаде)	Суна дукхайеза киншка.	Барта хаам. Йелладу темина стихаш, дийцарш дахар. Проектин болх кхочушбарехь материал гулийар а, кечйар а. Проект тIечIагIйар.
6	Къамел	Зама а, литература а цхьаь ду.	Хааме ладогIар. Къамелехь дакъалацар. Стихаш йешар. Хаттаршна жьопаш далар. Темица догIу хаттарш кечдар. Хетарш дуьйцуш дагадовлар.
6	Горга стол	Нохчийн мотт гуттар вайца бу.	Проблемийн хаттарш дийцаре дар. Хаттаршна жьопаш лахар. Стихаш йешар. Хетарш дуьйцуш дагадовлар. Стихаш йешар
6	Проектин болх	Исторера литератури чу бевлла турпалхой	Проектин болх кхочушбарехь материал гулийар а, кечйар а. Йелладу темина стихаш, дийцарш дахар. Проект тIечIагIйар.
6	Театральни гайтар	Драмин инсценировани (луь-луьург).	Спектаклехь дакъалацар. Спектале хьажар. Дийцаре дар, хетарш дуьйцуш дагадовлар.
7	Илманан-талламан болх	Халкъан барта кхоллараллин а, нохчийн поэзин а кхоллараллашкахь Даймехкан васт.	Iалашонаш а, декхарш а билгалдахар. Материал гулийар. Материалан систематизаци. Болх йазбар. Дийцаре дар, хетарш дуьйцуш дагадовлар.
7	Горга стол	Нана – уггаре йуххерниг а, хьомениг а. Добзалан мехаллаш	Проблемийн хаттарш дийцаре дар. Хаттаршна жьопаш лахар. Стихаш йешар. Хетарш дуьйцуш дагадовлар.
7	Мини-проект	Литературехь а, дахарехь а нохчийн ламасташ.	Проектин болх кхочушбарехь материал гулийар а, кечйар а. Йелладу темина стихаш, дийцарш дахар. Проект тIечIагIйар.

7	Йешархойн конференци	Нохчийн литературехь беран чохьара дуьне гайтар	Къамелехь дакъалацар. Хаттарш кечдар. Йеллачу темина говзарш йешар. Йешарна кечвалар / кечйалар. Хетарш дуьйцуш дагадовлар.
7	Кхоллараллин пхьалга	Стихашкахь суна дукха хIума дийцало.	Барта дийцар. Иллюстраци йар. Йеллачу темина стихаш йахар. Кхоллараллин белхашна анализ йар. Кхоллараллин белхийн гуларехь публикацеш кечйар
8	Къамел	Нохчийн къоман классически тIаьхьало.	Киншкашка хьажар. Киншкийн тайпанаш довзар. Киншкин башхалаш йийцаре йар.
8	Горга стол	ХIинцалера нохчийн литература	Темица йогIу киншкаш йешар. Къамелехь дакъалацар. Йеллачу темица догIу цхьамогIа хаттарш дийцаре дар. Хетарш дуьйцуш дагадовлар
8	Литературин журналаш «СтелаIад». «Орга»	Нохчийн периодикин зорба (XX бIешаран йуьхь).	Литературин материалаш кечйар. Хаттарш дийцаре дар. Иллюстраци йар. Журналан лoьмар арахецар.
8	Проектийн болх	Нохчийн театран истори.	Проектийн болх кхочушбарехь материал гулийар а, кечйар а. Хаттаршна жoьпаш лахар. Проект тIечIагIйар
8	Виртуальни кхарстар	ДIайеллало историн занавес.	Литературин-историн материал гулийар. Презентацига хьажар. Хаттарш хIиттор. Барта йешар. Дийцаре дар, хетарш дуьйцуш дагадовлар
9	Диспут-къамел	Безамах лаьцна дийца.	Темица йогIу киншкаш йешар. Къамелехь дакъалацар. Барта йешар. Проблемийн хаттар хIоттор. Йеллачу темина цхьамогIа хаттарш дийцаре дар. Хетарш дуьйцуш дагадовлар
9	Киншкийн агIонашкахула кхарстар.	ТIеман хенан литература.	Говзарш йешар. Хааме ладогIар. Барта йешар. Чулацамца догIу хаттаршна жoьпаш далар. Къамелехь дакъалацар. ТIедехкарш кхочушдар. Къамелехь дакъалацар. Хетарш дуьйцуш дагадовлар
9	Литературин-музыкин композици	Йаххьашкахь литература.	Темица йогIу материалаш йовзар. Докладаш кечйар. Хетарш дуьйцуш дагадовлар.

9	Проектин болх	Нохчийн литературехь керла дош (жанраш, стиль, хьажам, цхьаболчу авторийн кхолларалла)	Проектин болх кхочушбарехь материал гулийар а, кечийар а. Хаттаршна жьопаш лахар. Проект кхочушийар (альбом)
9	Горга стол	вайзаманан кьоначу йаздархойн проза а, поэзи а. Г. Камала «Дуьххьарлера театр»).	Говзарш йешар. Къамелехь дакъалацар. Темица догӀу цхьамогӀа хаттарш дийцаре дар. Хетарш дуьйцуш дагадовлар.

Календарни планировани

нохчийн мотт 10 класс

Раг1	Урокан тема	сахь т	Ц1ера болх	Хан		
				Планаца	Билггал	Билггал
					10	10
	Нохчийн мотт (2 с.)					
1	Мотт а, цуьнан коьрта билгалонаш а, маь1наш а.	1	§1, ш.3	02.09.		
2	Нохчийн мотт а, цуьнан исбаьхьалла а.	1	§2, ш.5	09.09.		
	Лексикологи (8 с.+ 1с.)					
3	Хаарш талларан болх №1	1	Бакьонаш карл.	23.09.		
4	Нохчийн меттан дешнийн хазна	1	§3, ш.10	30.09.		
5	Омонимаш.	1	§4, ш.13	07.10.		
6	Синонимаш, антонимаш.	1	§5-6, ш.19	14.10.		
7	Архаизмаш, историзмаш, неологизмаш.	1	§7, ш.21	21.10.		
8	Нохчийн меттан а, т1еэцна а дешнаш.	1	§8, ш.25	26.10.		
9	Литературин меттан лексикин тайпанаш. Литературин мотт а, диалекташ а	1	§9, 10 ш. 25	11.11.		
10	Нохчийн меттан парг1ат а, ч1аг1делла а дешнийн	1	§11, ш.28	18.11.		

Раг1	Урокан тема	сахъ т	Ціера болх	Хан		
				Планаца	Билггал	Билггал
					10	10
	цхъабнакхетарш.					
11	Нохчийн меттан дошамаш. Дешнийн маълна.	1	§12-14, ш.32	25.11.		
	Фонетиках хаамаш. (4 с.+1с.)	1				
12	Мукъа элпаш а, мукъа абзнаш а.	1	§14, ш.35	02.12.		
13	Доца шеконан мукъа абзнаш (а, у, и).	1	§15, ш.38	09.12.		
14	Талламан болх №2	1	Бакъ. Карл.	16.12.		
15	Нийсааларан бакъонаш	1	§16, ш.40	23.12.		
16	Интонацех хаамаш	1	§17, ш.42	13.01.		
	Морфологи и, орфографи а. (4с.)					
17	Нохчийн Орфографех йукъара кхетам.	1	§18, ш.44	20.01.		
18	Доккха элп йаздаран бакъонаш.	1	§19, ш.ш.47	27.01.		
19	Дешнаш сехъадахаран бакъонаш. Дешан латтам.	1	§20-21, ш.53	03.02.		
20	Нохчийн маттахъ дошкхолларх а, дешнийн форманех а кхетам.	1	§22, ш.55	10.02.		
	Къамелан дакъош (11 с.+1с.)					
21	Ціердешнийн классаш, легарш, церан нийсайаздар.	1	§23, ш.59	17.02.		
22	Чолхечу а, цхъана дешдекъах лаьтгачу а ціердешнийн нийсайаздар.	1	§24, ш.62	24.02		
23	Билгалдешнийн легарш а, нийсаяздар а.	1	§25, ш.64	03.03.		
24	Терахъдешнийн кхолладар, легар, нийсаяздар.	1	§26, ш.67	10.03.		
25	Ціерметдешнийн легар, нийсаяздар.	1	§27, ш.72	17.03.		

Рай	Урокан тема	сахьт	Цѣра болх	Хан		
				Планаца	Билггал	Билггал
					10	10
26	Хандешнийн хенийн чаккхенаш нийсайазйар.	1	§28, ш.75	24.03.		
27	Хандешан спряженеш, цѣран нийсайазйар. Нийса йоцу спряжени	1	§29 – 30, ш.79	07.04.		
28	Куцдешан тайпанаш, цуьнан нийсайаздар.	1	§31, ш.81	14.04.		
29	Шѣран талламан болх	1	Бакъонаш карл.	21.04.		
30	Дештл ахъе а, цуьнан нийсайазйар а. Хуттургаш, цѣран тайпанаш нийсайазйар.	1	§32-33, ш.86	28.04		
31	Дакъалгаш цѣран тайпанаш нийсайазйар.	1	§34, ш.89	05.05		
32	Айдардешнаш, цѣран тайпанаш нийсайаздар.	1	§35, ш.ш.92	12.05		
	1 амийнарг карладаккхар (2с.)					
33	1 амийнарг кардаккхар, тлечлаглдар.	1	Тестировани	19.05		
34	Жамл даран урок.	1		25.05		

11 класс

Райла	Урокан чулацам	Сахьт.	Хан		
			Планаца	Билггал 11 А	Билггал 11Б

	Синтаксис, пунктуаци, цхьалхе предложени (10с+1)				
1.	Дийцаран, хаттаран, айдаран, тедожаран предложенеш.	1	02.09.		
2.	Предложенехь дешнийн уьйр. Подлежащииий, сказуеминий юккъехь тире.	1	09.09.		
3.	Цхьалхечу предложенийн кепаш.	1	23.09.		
4.	Предложенин цхьанатайпанара меженаш, церан нийсаязъяр.	1	30.09.		
5.	Цхьанатайпанара а, цхьанатайпанара боцу а къастамаш.	1	07.10.		
6.	Предложенин шакъабстина меженаш. Шакъабстина юххедиллар, цуьнан нийсаяздар.	1	14.10.		
7.	Латтаман дурс, цуьнан нийсаяздар. Юкъадало дешнаш, предложенеш.	1	21.10.		
8.	«Шийла кхаъ» талламан болх язбар. №1	1	26.10.		
9.	Галаташ тӀехь болх бар. Тедерзар, цуьнан нийсаяздар.	1	11.11.		
10.	Айдардешнаш, церан нийсаяздар. Дешнаш-предложенеш <i>xlaъ, xlan-xla.</i>	1	18.11.		
11.	«Оьзда мотт» изложени язъяр.	1	25.11.		
	Чолхе предложенеш (7ч+1)				
12.	Чолхе-цхьабнакхетта предложени а, цуьнгахь хуттургаш а, сацаран хьабркаш а.	1	02.12.		

13.	Чолхе-карарчу предложених кхетам балар. Чолхе-карарчу предложенехь карара хуттургаш а, хуттурган дешнаш а.	1	09.12.		
14.	«Расха» талламан болх язбар. №2	1	16.12.		
15.	Г1алаташ т1ехь болх бар. Т1етухучу предложенийн грамматически билгалонаш.	1	23.12.		
16.	Т1етуху предложени, цуьнан карчамаш. Т1етухучу предлженийн кепаш, церан схемаш.	1	13.01.		
17.	Шина я масех т1етуху предложенешца чолхе-карара предложенеш.	1	20.01.		
18.	Цхьанакарара т1етуху предложенеш. Хьалха-т1аьхьаллин кепара т1етуху предложенеш.	1	27.01.		
19.	Г1алаташ т1ехь болх бар. Ийна чолхе предложенеш а, кьамелан мур а.	1	03.02.		
	Хуттургаш йоцу чолхе предложенеш (3с)				
20.	Хуттургаш йоцчу чолхечу предложенешкахь ц1оьмалг, ц1оьмалгаца т1адам.	1	10.02.		
21.	Хуттургаш йоцчу чолхечу предложенешкахь шит1адам.	1	17.02.		
22.	Хуттургаш йоцчу чолхечу предложенешкахь тире.	1	24.02		
	Ма-дарра кьамел (6с+1)				
23.	Ма-дарра а, лач а кьамел довзийтар.	1	03.03.		
24.	Ма-даррачу кьамелехь сацаран хьаьркаш.	1	10.03.		
25.	Ма-дарра кьамел лач кьамеле дерзор.	1	17.03.		

26.	Цитаташ а, цаьргахь сацаран хьаьркаш а.	1	24.03.		
27.	Нохчийн меттан суртхлотторан гIирсаш, исбаьхьаллин башхаллаш.	1	07.04.		
28	«Бохам» талламан болх язбар. №3				
29.	ГIалаташ тIехь болх бар. Нохчийн меттан суртхлотторан гIирсаш, исбаьхьаллин башхаллаш.	1	14.04.		
	Пунктуацн (3)				
30.	Йозанехь сацаран хьаьркаш хIитторан бакьонаш. ШитIадам, тире, кьовларш, маьIалгаш.	1	21.04.		
31.	Йозанехь сацаран хьаьркаш хIитторан бакьонаш. TIадам, хаттаран хьаьрк, айдаран хьаьрк, дукхатIадамаш, цIоьмалг, цIоьмалгаца тIадам.	1	28.04		
32	Iамийнарг тIечIагIдар.	1	05.05		
33	ЖамIдаран урок	1	12.05		